

ედუარდ ცირაგუა

**როგორ წავიკითხოთ ბალანსი,
ჩავუთაროთ ანალიზი და
აუდიტი**

თბილისი - 1997

ნაშრომში მოცემულია დღევანდელი ეკონომიკური გარდაქმნის თავისებურებები, ბალანსის სტრუქტურისა და შინაარსის დახასიათება, საწარმოს ქონებისა და წარმოქმნის წყაროების მდგომარეობის შეფასება, ფინანსური მდგომარეობის და ფინანსური საშუალებების გამოყენების ანალიზი პირობითი ციფრობრივი მასალის ილუსტრირებით.

განკუთვნილია უნაღვლის სასწავლებლების სტუდენტებისათვის, ეკონომიკური სამსახურის პრაქტიკოს მუშაკებისათვის, ასევე კვალი-ფიკაციის ამალლების ინსტიტუტების მსმენელებისათვის. თავისი არსი-წარმოადგენს სანაგილო წიგნს წარმოების ხელმძღვანელებისა და ეკონომისტ სპეციალისტებისათვის.

ნაშრომი იბეჭდება ფინანსების და სტატისტიკის ინსტიტუტის სამეცნიერო საბჭოს რეკომენდაციით

რედაქტორი: პროფესორი ი.მესხია

რეცენზენტები: პროფესორი ვ. ზურაბიშვილი

დოცენტი ი. დიბეგიშვილი



060501205
608(06)-97.

წინასიტყვაობა

სახალხო, მეურნეობის განვითარების საქმეში ბიზნესისა და საბაზრო ეკონომიკის განსაზღვრული როლის დამკვიდრება გარკვეულ ეპირატესობას იწვევს საწარმოს ფუნქციებს და ცინანსურ ურთიერთობებს.

მთავარი პრინციპებია: ერთობა, რეალური სამართლებრივი ურთიერთობებისა და სახელმწიფოს, რეალური ბაზრის განვითარების ხელშეწყობა პრაქტიკული ადგილის დამკვიდრება (მთავარი დამკვიდრება) არის საწარმო ეკონომიკა.

ფინანსური მდგომარეობის ანალიზის უმთავრეს საკითხს წარმოადგენს საწარმოს ძირითადი საქმიანობის ბაზანის წაკითხვა და შესაბამისი ანალიზი სხვა. ანგარიშების სარგებლობიდან კავშირში, წარმოების მართვისადვის (მარკეტინგისადვის) იქმნება ინსტრუმენტური და დინამიკური მართვის წარმოების დახასიათება-მეფასების ანალიზური ინფორმაცია და დინამიკური შემოწმება.

ეკონომიკური ინფორმაციის ერთ-ერთი უნივერსალური წყაროა გეოგრაფიული ანგარიშგება, რომელსაც აქვს დიდი ანალიტიკური პოტენციალი და გამოიყენება როგორც პრაქტიკული, ასევე მიმდინარე ხასიათის მმართველობით გადაწყვეტილებათა მიღებისადვის. მისი ცენტრალური ფორმაა ბაზანის, რომელიც განიცდის ანალიტიკის აძლევს წარმოების მიმდინარე ფინანსური მდგომარეობის, მისი მდგომარეობისა და შესაძლებელი პრაქტიკუების საკმაოდ სრულ (აუცილებელი) სურათს.

საბაზრო ეკონომიკის პირობებში საბუღალტრო ბაზანის გამოდის სამეურნეო სუბიექტის განვითარებისადვის ფინანსური ანგარიშგების როგორც ერთ-ერთი ცენტრალური ფორმა. ამიტომ არსებითად იზრდება მისი მომხმარებელი, ხოლო ბაზანის წაკითხვის ცოდნა აუცილებელი ხდება როგორც პრაქტიკული. ბუღალტრებისადვის, ასევე წარმოებაში ხელმძღვანელების, აქტივების, საგადასახადო ინსტრუმენტების, ფინანსებისა და ბანკის მუშაობების და ანგარიშგების ყველა მომხმარებლისადვის.

ანალიტიკური ინფორმაციის აღქმისას, რომელიც მდის ბაზანში და საბუღალტრო ანგარიშგების სხვა ფორმებში, ადგილი აქვს განსაზღვრულ სიძნელეებს. ეს დაკავშირებულია იმასთან, რომ დარგობრივი კუთვნილებისა და საკუთრების ფორმებისაგან დამოკიდებულად საწარმოთა და ორგანიზაციების

მოგებებზე გადასახადების დაწესებასა და საბაზრო ერთიერობებზე გადასვ-
ლასთან დაკავშირებით, დაწყებული 1991 წლიდან, შენობებელი საბუღალტრო
ანგარიშგების ახალი ფორმები და იცვლება მისი წარდგინების წესი. ანა-
რიგებაში განხორციელებული ცვლილებები სულ ერთ ნეტად ასახავს საბუღალტ-
რო აღრიცხვის საერთაშორისო სტანდარტების მოთხოვნებს ფინანსური ანგარიშ-
გების მიმართ. საბუღალტრო ანგარიშგების შედგენილობისა და შინაარსის
სიხელე პრაქტიკულად არ იბრუნა ფინანსურ ერთეულობათა ანალიზის ადრე არ-
სებული ნეთოლიკის გამოყენების შესაძლებლობას. ზემოთ ნათქვამის გატეა-
ლისწინებით ამ წამოშობი შეცვლად გადმოგვცა საბუღალტრო ანგარიშგების
განოყენების დამტკიცებული ფორმების მიხედვით საწარმო ფინანსური მდგომარე-
ობის, მისი კომპლექსური და ფინანსური საქმიანობის შედეგების ანალიზის
ნეთოლიკა. ანალიტიკურ ანგარიშსწორებაში მეთოლიკა ილუსტრირებულია
ციფრით მიაგალიდებით, მოცემულია ანგარიშგების ცალკეული მაჩ-
ვენებლების ახსნა-განმარტებანი. ამასთან, თუ გავითვალისწინებთ
საერთაშორისო პრაქტიკაში მიღებული აღრიცხვისა და სტატისტიკის
სისხემა: გადასვლის აუცილებლობას, მაშინ საბუღალტრო აღრიცხვი-
სა და ანგარიშგების ბევრი მოქმედი ნორმატიული დოკუმენტი ვერ გა-
მოგება პერსპექტიულ განვითარებაში და ექვემდებარება არსებით გა-
ფართოებას. ანალიზის შენა-ავახებულ მეთოლიკას არა აქვს პრეტენ-
ზია იმაზე, რომ იგი მოიცავს ყველა იმ საკითხს, რომელიც დაკავში-
რებულია საბაზრო ურთიერთობათა პირდაპირი მოღობა, მაგრამ მდებარე-
ლისწინებს საძირკველში არსებულ ცვლილებებს და ანგარიშგების
აღრიცხვა-ანგარიშგებისა და შესაბამისი ფინანსური მდგომარეობის
ანალიზის თავისებურებას, რომელიც საბაზრო ეკონომიკის დამახასიათ-
ებელი და განვითარება:

წამოშობი გადმოცემულია საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლასთან და-
კავშირებით ბაღანისა და ფინანსური მდგომარეობის ეკონომიკური
ანალიზის ჩატარების მეთოლიკის საკითხები, პრაქტიკული მაგალითის
ილუსტრირებით.

1. საბაზრო ეკონომიკის შესაბამისი
საინფრასტრუქტურა-სამრეწველო-სამრეწველო
საინფრასტრუქტურის განვითარება

ეკონომიკაში საბაზრო ურთიერთობათა ჩამოყალიბება დაკავშირებულია სამეურნეო საქმის მართვის სუბიექტებს შორის ურთიერთდაწესებულებებში პრინციპულ ცვლილებებთან.

საბაზრო ურთიერთობა პირველ რიგში გულისხმობს შესაბამისი ეკონომიკურ სივრცეს, რომელშიც დიდი რაოდენობით მონაწილეობენ ყველაზე განსხვავებული ობიექტები, იურიდიული და ფიზიკური პირები. ყოველ მათგანს მართვა-გამგეობის ზემოქმედება რეგულირების ნორმ-დან ყოველგვარი წესმდგომლობის გარეშე სურს იცოდეს, ვისთან შეიძლება საქმიანი ურთიერთობების დამყარება. ამის გამო დიდი მნიშვნელობა ენიჭება ინფორმაციას, რომელიც იძლევა არსებული და სავარაუდო კონტრაქტების (პოტენციური პარტნიორების) საქმიანობის დახასიათებას. ქვეყნებში, სადაც განვითარებულია საბაზრო ინფრასტრუქტურა, ასეთ ინფორმაციულ კავშირს უზრუნველყოფს აღრიცხვა-ანგარიშგება, კერძოდ საბუღალტრო ანგარიშგება.

საბაზრო ეკონომიკის პირობებში საბუღალტრო ანგარიშგება იძენს განსაკუთრებით დიდ მნიშვნელობას იმ რაოდენობით, რომელსაც ასრულებს მდებარე საბუღალტრო აღრიცხვა. მსოფლიო ეკონომიკურ ლიბერალიზაციაში მას უწოდებენ მიწოდების, პიზონების ან საქმიანი აქტიურობის ენას. სწორედ ამიტომ საბაზრო ეკონომიკის მქონე ქვეყნებში ცალკეული საწარმოების, ფირმების, კორპორაციების საბუღალტრო ანგარიშგების საბუღალტრო ფორმებს (ბალანსი, "მოგების და ხარჯის" ანგარიში) აქვეყნებენ პრესაში.

საინფრასტრუქტურის კავშირის სათანადოდ ვერ შეფასება, რომლის უზრუნველყოფა ხდება საბუღალტრო ანგარიშგებით, იძლევა ბაზრის ეკონომიკური კონიუნქტურის და პოტენციური პარტნიორების შესაძლებლობათა არაადეკვატურ აღქმის ერთ-ერთ მიზეზად. პოტენციური პარტნიორების ფინანსური ანგარიშგების შესწავლისათვის არასაკმარისი ყუარადე-

უცხოურ ბაზარზე გასვლა, უცხოელ მარტინოზებთან საქმიანი კომერციატების დადგენა, ეთნოზღვრე საწარმოთა შექმნა ჯარღუდალად ზრდის არაფრეკტური კონტრაქტების დადების შესაძლებლობას. გარეგნობის ღრეს რისკის გაზრდის ეთნო-ფრე მიხეზაღ იფრღება ის, რაში შიგნითა და საზღვარგარეთ არსებობს სხვაობა საბუღალტრო (ფინანსური) ანგაზრების შინაარსსა და მადი შეფასების სფეზღებს შორის. ამავე მიზნით უცხოელ მარტინოზებს ხეღებათ სიძნელეები ინფორმაციის აღქმადი, რამეღვ არსებობს ჩვენთან მოქმედ საბუღალტრო და სტატისტიკურ ანგარიშგებაში.

ეკონომიკის გარღქმნისა და საბაზრო ურდოფორმებზე გაღასვლის პირიზებში და ცვლილებების ამ პროცესებთან დაკავშირებულ ანგარიშების მოსხზაოებელად წრე აუცილებელს ხდის მოქმედი ანგარიშგების სტრუქტურისა და შენაღგენლობის გაღასინფვას. ეს ცვლილებები უნდა განსაზღვრეღვს საბუღალტრო და სტატისტიკურ ანგარიშგებას მოზრის პრინციპული სხვაობის გაფვადისწინებით, რასაკვირვებია, მათ წინაშე მღგარი ნიზნებს პაზიციიდან.

ისე, რამ არ შევამცირაო სტატისტიკური ანგარიშგების რაღი, კიღვე ერეხელ უნდა აღინიშნოს, რამ ნეწარმეობის განეიოარება იწვევს პირველ რიგში საბუღალტრო ანგარიშგების სრულყოფის აუცილებლობას, რამეღვ ასახავს ფინანსურ ურდოფორმებს და რამეღვ მადისი შინაარსით უნივერსაღვრია. ასევე შეიცავს გარკვეულ სტატისტიკურ მარღვენებელსაღ. სწორედ ამიტამ განვიფარღვრე საბაზრო ეკონომიკის მქმნე ქვეყნებში ფუნქციონირებენ ბრავაღგარი სპეციალიზებული სახელწიფო და საზოგადო რგანიზაციები (ასოციაციები, ცენტრები, კომიტეტები, ბუღალტროთა კავშირები, აუღტები), რამეღვ სისტემატრად ატარებენ გამოკიღვებს საბუღალტრო ანგარიშგების მონხსარებელად შორის, რათა შეისწავღონ მადხოღვები საანგარიშო მარღვენებლების სისტემის მიმართ, რამეღვ საშუალებას იძლევიან მმარღველობით გაღასყიღვებების ფვენტრადიზებელად მიღებაზე. ანგარიშგების შემაღგენლობაზე რატარებულ გამოკვლევასა სეღვებები კანონმდებლობით მტკიცდება ნორმატიულ დოკუმენტში

ახალი საბუღალტრო ანგარიშგებისათვის ღამახასიათებელი გან-
მასხვავებელი ძაგისებურება იმაში მდგომარეობს, რომ არ არსებობს
არაფერი მარცხური მარცხენებლები და ნორმატივები. ამოღებულია
მყარი პასივები. ამიტომ ფინანსური მდგომარეობის შესაფასებლად
შეესაღებელია ძველი მეთოდოლოგიის გამოყენება, რომელთა დამინარები-
მაც ვლინდება საკუთარი საბრუნავი საბუღალტროების მიერ ან ნაკლებ-
ობა. ანგარიშგებაში მარცხური მარცხენებლების არარსებობა არ იძლე-
ვა ან მარცხენებლებთან სარგებელის ანალიტიკური შეფარების მოხდე-
ნის საშუალებას, როგორც ეს ადრე კეთდებოდა. შეეცადეთ ბაღანსის
სტრუქტურა. სისრულეების ცალკეულ მონაწილესა და შემადგენელში
შეტანილი დაჯახებები, რომლებიც განმარტდებოდა ანგარიშების
ახალი გეგმიდან.

ამგარეშად, წლიური ანგარიშგების ახალი შემადგენლობა დატოვ-
რისად შემოიფარგლება სამი ფარმით. ე.ი. ფარმის რაოდენობის მიხედ-
ვით ჩვენ უკვე ნიქუახლეოთ საერთაშორისო პრაქტიკას, რაც შედეგ-
ბა ანგარიშგების ფარმის წინააღმდეგ, როგორც ჩანს, საერთაშორისო
სტანდარტების მოთხოვნებისადმი მათი სრული ადაპტაციისათვის კიდევ
იქნება საჭირო განსახილველი დრო.

საფარისობა საჭიროების საკითხის გადაწყვეტას ფინანსური ან-
გარიშგების გარეგნული ფარმის შესახებაც. განვიხილავთ საბაზო
ეკონომიკის ქვეყნების მრავალკუთხედიან გეგმებს, რომ ამ საკითხში არ
არის მყარო რეგლამენტაცია. საანგარიშო ლოკმენტის უმნიშვნელო
რაოდენობის შენახვისათვის საბუღალტრო ბაღანსის შედგენა ხდება ნე-
ბისმიერი ფორმით, ყოველგვარი სტანდარტული ბაღანის გარეშე, შედ-
გება ამგვარი სტრუქტურისაგან და საჭიროებს მხოლოდ არ იდენტიფიკაციას.

ახალ საბუღალტრო ანგარიშგებაში კერძოდ ბაღანსის მარცხენე-
ბელთა ფორმირებისას გათვალისწინებულია გარეშე მოწმადგენელთა
(ინვესტორთა, კრედიტორთა და აქტიონერთა) მოთხოვნები, აგრეთვე
საგადასახადო ინსპექციის, საბანკო დანახვებულებების, ამ საკითხ-
თან დაკავშირებული საერთაშორისო სტანდარტების, კერძოდ ევროპული
გაერდისების დირექტივების მოთხოვნები. საბუღალტრო აღრიცხვის

ზენ ანამუდელი პირთა ჟამელი ჯგუფი, რომელსაც არაპირდაპირი ინტერესი აქვს საწარმოს მუშაობისაში, ანგარიშგების დეპარტამენტი წყლას ანთროპოლოგებს მის მიერვე შესასრულებელი ფუნქციებიდან (კლასიკალის გაღებვის სისრულის შემოწმება, საწარმოს ფასიანი ქაღალდების შევსება, საწარმოს საკონდოს მართვების, შემოსავლის შევსება, მონადემა მრეწველთა საკონტინენტურ მონაპირაყებისათვის და მრეწველთა ბელნეკრულების დაღება ახალი წლისათვის).

საბუღალტრო ანგარიშგების მონახარებელთა მათგანმა მიზნულ ასახვა პიროვნ საბუღალტრო აღრიცხვის რეგულაცი საფუძვლისა, ისე ბანკონალურ სტანდარტებში. "ფინანსური ანგარიშგების კონცეფციის კრებულში" № 1 აქვს ფინანსური ანგარიშგების სტანდარტების საბუღალტრო მუდრიგებს, რომ ფინანსური (საბუღალტრო) ანგარიშგებათა ფორმირება ილწვის სამი ძირითადი მიზნისათვის, რომელთაც განსაზღვრებენ მომამართებლები და ბიზნესის საკომიანი წრეები:

პირველ რიგში, ფინანსური ანგარიშგები უნდა იმდროეს ინფორმაციას, რომელიც სასარგებლო იქნებოდა პოტენციური მდინაბრისათვის და საწარმოსათვისაც, აგრეთვე სხვა პირთათვის, იბრისათვის, რომ მათ იმდროეს მაცნობალურ გადაწყვეტილებათა მიღება კრეტიტებისა და კაპიტალბანდებებზე (ფასიანი ქაღალდების შეიქმნასთან ერთად). ანგარიშის ფორმა განსაგები უნდა იყოს არა მარტო საბუღალტრო აღრიცხვის სფეროს სპეციალისტისათვის, არამედ ყველა მათთვისაც, ვინც მიიხსნაულის კავრეებს ნებისმიერი საწარმოს ბიზნესში.

მეორე, ფინანსურმა ანგარიშებმა უნდა ასახონ ინფორმაცია, რომელიც დაეხმარება არსებულ და პოტენციურ მდინაბრეებს და კრედიტორებს, აგრეთვე სხვა პირებსაც, მეფა სან ლილიგენდებიდან ან პოტენციუმიდან საღაროში მონადეზნელი სარგებლის გაყიდვისა და გარესყიჯლისაგან მიღებული შემოსავლის, აგრეთვე აქტივებთან და სესხებთან დაკავშირებული ყუდალი გადასახადის ჯანხები და რისკი.

ასევე, გინანსური ანგარიშები უნდა იძლეოდნენ ინფორმაციას საწარმოს ბიზნესის რესურსებზე, სხვა ქვეგანყოფილებებში რესურსების გადამადგილების ვალდებულებებზე და შეპატრონის წილზე, ასევე აქტივების ღირებულებებს ცვლილებების შედეგებზე, რასაც ნივთაგარე მისი რესურსების შეცვლისავე.

საწარმოს მუშაობის შესახებ სააწარმოო მონაცემების პრესაში გამოქვეყნებაზე გადასვლა წამოჭრის კომერციული საინფორმაციო კანონი და ცვის პრობლემას, საბაზო ურთიერთობა და კონკურენციის პრობლემები მას საკმაოდ დიდი მნიშვნელობა აქვს და საჭიროებს კანონი და ცვას. ამიტომ ახალი საბუღალტრო ანგარიშგების განმასხვავებელი თავისებურება უნდა იყოს მისი მიმართულება მესაკუთრის ინტერესების მაქსიმალურ და ცვისაკენ (მათ შორის სახელმწიფოს). თუ გავიფიქრობთ, რომ მრავალ საჭიროების წარმოებაში მონაწილეობის არსებობის დროს ქვეყნის შიგნით საწარმოებს შორის ნამდვილი კონკურენცია ჯერ კიდევ შორსაა, მაშინ დაპირა კი უცხოელ კონკურენტებზე, რომლებიც გამოდიან საგარეო გასაღების ბაზრებზე. ამ შემთხვევაში

პრესაში გამოქვეყნებას უნდა ექვემდებარებოდეს მხოლოდ ის მონაცემები, რომელთა გამოქვეყნებაც ზიანს (ზარალს) არ ნიშნავს საწარმოს და რომელსა ნუსხავს უნდა იყოს მკაცრად რეგლანდირებული.

ეკონომიკაში ახალი ურთიერთობების ფორმირებასთან ახლავს მმართველობის სისტემის შეცვლა, არსებითი სამუშაოთა კავშირების გაწყვეტა; წარმოების მოცულობის შეზღუდვა და ამის შედეგად ინფლაციის მკვეთრი ზრდა (კიბერინფლაცია). ინფლაციური პროცესი, რომელსაც ნივთაგარე მზა პროდუქტიაზე, აგრეთვე ამოსავალ საბრუნავზე ფასების ზრდისკენ ან ღირებულებისკენ, საწარმოებს საშუალებას არ აძლევს განახორციელონ დანახარჯი უფრო სრული ანაზღაურება (ამოგება), ამავდროულად მათ გინანსურ შედეგებს და გინანსურ მდგომარეობას. ამიტომ გარდამავალ ეტაპზე საწარმოს გინანსურ მდგომარეობაზე ინფლაციის გავლენა არის სამუშაოთა საქმიანობის ანალიზისა და აღრიცხვის ერთ-ერთი კარგონადი საკომპონენტი.

პირველდაწყებითი შეფასება ინფლაციის პერიოდში იწვევს საკუ-
დარი ქუჭურების, საბრუნავი სახსრების ნაკლებობას. ამგვარად
ფასების საერთო ღირსის ამოღებისას, მაგალითად, 20%-ით, საწარმოს
ანგარიშები და ამასთანავე გაუფასურებიან და პერიოდის ბოლოში
მათზე შესაძლებელი იქნება მხოლოდ იმისი მძ-ის $100 \cdot 100$
შეძენა, რისი შეძენაც შეუძლებელია დასაწყისში.

ნაოლო კრედიტორული დავალიანება იძლევა მოგების მიღების
შესაძლებლობას ინფლაციის დროს იმ შემთხვევაში, თუ იგი იყარება
გაუფასურებელი ვალადი ნიშნებით. მაგრამ, მოცემულ შემთხვევაში
გვიხდება კრედიტორული დავალიანების ხასიათის გავადიანების.

ამგვარად, ფასების სწრაფი ცვლილებების პირობებში პირადი
შეფასება პირველდაწყებითი ღირებულების მიხედვით იძლევა მცირე
წარმატებას საწარმოს კუბარით ფინანსურ მდგომარეობაზე, მისი კო-
მერციული საქმიანობის შედეგებზე და რესურსების სიდიდეზე. ჩამო-
ბივ განაწილებას ექვემდებარება. ინფლაციის ზეგავლენით ირდება
საწარმოს აქტივებისა და პასივების სტრუქტურა, რადგანაც ძირითადი
ფონდების მაღალი პირველდაწყებითი (ისევე როგორც დარჩენილი) ღი-
რებულება ჩამოყალიბდა აღრეულ (ინფლაციამდელ) პირობებში, ხოლო
ვალადი აქტივები და პასივები კვლავწარმოების ახალ პირობებში, რო-
გონაც ინფლაციამ თავისი შესწორებები შეუქმნა ვალადი სახსრების
ბრუნებაში. ამასთანავე რაც ბერია (მალაღა) ინფლაციის დროს, მით ნე-
ტო საწარმოს აქტივებისა და პასივების სტრუქტურისა და დაინახებ-
ბის ზონე.

ამის გარდა, ირდება ეკონომიკური ანალიზის ჩასახიზებად
ქალზე მნიშვნელოვანი მარცენებელა შემკვირვითიზების (შეპირის-
პირებადების) პრინციპი ერთი საანგარიშო პერიოდისგან მეორემდე,
რის მიხედვითაც საწარმოს სამეურნეო-ფინანსური პროცესების მართვის
საიმელოება ეცემა საბიჯად ღონემდე. საადრივით მონაცემების შეუ-
ქმნებულის ამ პროცესის მიწვევას წარმოადგენს პიპერიცეცხვია.

ფასების ზრდა, რაც ინფლაციას ახასიათებს, იზონება ფასების

სხვადასხვა ინდექსებით. ეკონომიკის ფარგლებში საინფლაციო პროცენტების შეფასება მაღლიანობაში ხდება საცალო ფასების საერთო დონის ნიხეღვით და ემსახურება ფულის ნაკვეთლობით უნარიანობის გაზომვას, აგრეთვე ახასიათებს ფასების მართაობას საშუალოდ საქონელსა და მომსახურებაზე (კონკრეტულ ქვეყნებში მისი განთავსების ნდობიერება განსხვავებულია). საცალო ფასების საერთო ინდექსის გამოყენებით ფინანსური ანგარიშგების მაჩვენებელთა კორექტირებამ დასავლეთის ეკონომიკურ ლიტერატურაში მიიღო საიმედოება "მოდერნიზაციის მყოფელობით უნარიანობის ფულად ერთეულებში აღრიცხვა"

(Constant Purchasing Power-CPP). კორექტირება ფასების ინდექსის საერთო ბაზაზე ბრუნდება პირველადწყობით ფინანსური კაპიტალის საერთო მყოფელობით უნარიანობის შენარჩუნების მიზნით. კორექტირების ეს მეთოდი, რომელიც ეწყობა გადაანგარიშების უზრუნველყოფის მიზნით, საშუალებას იძლევა გაიზომოს შემოსავალი, გასავალი, აქტივები ერთგვარ ფულად ერთეულებში, აგრეთვე შენარჩუნებულ იქნეს პირველადი შეფასება, გამოწვევადღეს სარგებელი ან დანაკლისი ფულის მყოფელობით ძალის ცვლილებასთან დაკავშირებით.

მოუხდევად კორექტირების მეთოდის ღირებულება, რომელიც ზაბყარებულია საცალო ფასების საერთო ინდექსის გამოყენებაზე, საწარმოები დაინტერესებული არიან ფასებით არა საქონელზე საერთოდ, არამედ კონკრეტულ საქონელზე. არსებობს ფინანსური ანგარიშგების კორექტირებისადმი სხვა მიდგომა, რომელიც მგაომაოებს ფასების სპეციალური ინდექსების გამოყენებაში (როგორც წესი, საცალო ფასების ინდექსების) კონკრეტულ საქონელზე ან საქონლის ჯგუფებზე (ნავთობი, იმეტიყე, ღორი და სხვა) და რომელმაც მიიღო სახელწოდება "მიმდინარე ღირებულების აღრიცხვა" (Current Cost Accounting CCA). ხოლო აქტივების შეფასებას ეწოდება მიმდინარე აღგენითი ღირებულება, აგრეთვე ხდება ნატურალურ-წარმოებითი მათაგების დასხვა აქტივების მიმდინარე საბაზრე ფასების (მათი შესაძლებელი რეალიზა-

ცოცხალი ფასები: შესაბამისი ზედფასება, ჩამოღობა მეტადიან ცი-
ლა-რეაქტივებით (საქეაქტივი) დირექტორება). უკანასკნელში კი-
რეაქტივება უფრო მეტად საინტერესოა ნიშნულთაგან გადამყვანობა-
და მისაღებად, აგრძელებს პასუხებს იმპროვიზაციის გარეშე მომხმარე-
ბელთა იმპროვიზებს.

2. საინფორმაციო-მედიაციური ბაზისის დანახილვა

საკუთარი უფლებებისა და ჯანსაღი ფინანსური უფლებებისაგან და-
შორებული ბაზისის საკუთრებაში საწარმოები ნაქმრებდნენ, როგორც
დამოუკიდებელი საკონტრაქტორები. მათი ურთიერთობა დაინტერესე-
ბულია მრეწველობისათვის ფინანსური და იურიდიული პირი, სახელმწიფო
საწარმოები, რომლებიც ყურადღებით აღევნებენ თავის ამ მუშაობის
შედეგებს და საწარმოთა ფინანსურ მდგომარეობას. რეგულირებად ფი-
ნანსური შედეგები და ფინანსური მდგომარეობა აისახება ბუღალტრულ
ბალანსზე.

სამედიაციო სადგომის მართვის ახალ პირობებში არსებობს ბალან-
სის აქტივებისა და პასივების ციფრების გადამხილვის (დაზუსტების) აუ-
ცილებლობა. არც თუ დიდი ხნის წინ ბალანსის აქტივების განიხილვადნენ,
როგორც საშუალებების ფულადი მარცხვანობების სისხტემას, რომელიც
ასახავდა საწარმოს საშუალებების შემადგენელბას, განლაგებას და
ფაქტობრივად მიზნობრივ გამოყენებას. პასივების კი განიხილვადნენ
როგორც იგივე ფულადი ურთიერთობების სისხტემას, რომელიც
ასახავდა საშუალებების სახსრების ფარგლებს წყაროებს და მათ მიზ-
ნობრივ დანიშნულებას. სამაზრო ურთიერთობათა დამოუკიდებლობის პირო-
ბებში როგორც იმ ქონების დირექტორებას და სესხით უფლებას, რომლებიც
საწარმოს გააჩნია და რომლებსაც იგი იყენებს საინფორმაციო თარი-

ღისაფების. მასივი კი უნდა განვიხილოთ როგორც ააწარმოებს ვალდებუ-
ლება სესხისა და საკრედიტო ფავლიანებაზე, რაშიც გადაიხადება იანაჟი-
ვების ქონების ღირებულების ან შენახვადის ზეგირებას. მარტოვე
რომ ვეძიებ, ბაღანის მასივი ასაბავს საკუთარი საშუალებების
წყაროებს და ხსენებულ მასივებს (სესხები, კრედიტები და ვალდებუ-
ლებები). მეორეზე აქტივის მდგობა ზეგდგენს საწარმოს საკუთარი
საბარების წყაროების სიღრმეს, მასში ზედის აგრეთვე ხისი სარგ-
ბელი (სარალი), აქტივის ჯანს გამოკლებული მასივის I და II განა-
ყოფი.

ინფორმაცია, რომელიც განხორციელებულია ზუღაღრულ ბაღანსში,
საჭიროებს მისი სტრუქტურის მუდმივ სრულყოფას იმ ბიზნის, რომ იგი
უკეთ იქნეს გამოყენებული საწარმოს ნარების პროცესში. ბაღანის
ანალიტიკური ბარისი განისაზღვრება მასში გამოხატული აგრეთვე
რების (განხორციელების) მონაცემების დონით. ამასთან ეს კავშირი
არის უკუპროპორციული: რაც უფრო ნაღალია აგრეთვე რისი, ღია
უფრო ნაკლებად ანალიტიკურია ბაღანსი. ანტიკი საკითხი ბაღანის
სიზღუდის აუცილებელი ბარისისა და ბიზნისეზიზიზის, აგრეთვე
მუხლების შემადგენლობის გაგებაების დე გარდაქმნის აუცილებლ-
ბის, დანაებებით დაჯგუფებების შემოღების შესახებ პერმანენტულია.
როგორც შედეგი-განსაკუთრებულია ბაღანის სტრუქტურის ღინანობი,
რომელიც ხშირად იცვლება მუდმივების ზოგიერთ ღარში.

ბოლო დრომდე მოქმედი ბაღანის აგების სქემა ძირითადად ჩა-
მოყალიბდა სოციალიზმის დროს. საწარმოს ბაღანსი შეიყვანა დაბ-
ღებით 150 ნუხს, აქონდა 6 ნაწილი აქტივში და 7 ნაწილი პასივ-
ში, ნ-ნ განყოფი.

ბაღანის ნაწილების შილა დაბაღანსების უკონლობის შემთხვე-
ვაში მისი მუხლების უმეტესი ნაწილი აწოდებდა ბაღანის წაკითხ-
ვის და სამუდროო საქმიანობის ანალიზს მასში მოყვანილი ინფორ-
მაციის მიხედვით. ამის გარდა, აღნიშნული საბაღანსი სქემის ნაკ-
ლი იყო ბაღანის ვალდების დამახინჯებული შევასება, რომელიც არ

მიზანშეწონილი იქნება ჩვენში მოქმედი ბაღანისის შეფარება განვიდართ-
ბული ქვეყნის საწარმოთა, ჯუმა სწორედ ფირმების ბაღანსთან. უპირველესი გა-
ნსწავლებაა ის რომ, გამოსატყვევებელ ბაღანისის მაჩვენებელთა ნუბლების დაჯ-
გულება მკაფიო რეგლამენტირებას აქ უნდა მივყავართ და ამდენად ბაღანსეში უა-
რსოდ უნდა დავრჩეთ ან არსის. ეს რეზილენცი (პუნქტუები) უკუდების მიხედვით ან არის
დადასტურებული, ასევე ფორმით შედგენილ ბაღანსს (ფინანსურ დაკუმენტს) არაკლ-
ასიფიკაციონებელი უნდა იქნება. მაშინ განსხვავებით, კლასიფიკაციონებულ, ფინანს-
ურ დაკუმენტს ანგარიშები (პუნქტები) კლასიფიკაციონებული ანუ დაჯგუფებულია
ბარკვული ნიშნის მიხედვით. მაგალითად ქვემოთ მოყვანილ გრეპინის ფირმის
საბაღანსი: უწყისში აქტივები დაყოფილია (1) მიმდინარე (2) ფიქსირებული და
(3) სხვა აქტივებზე (ხატობა შედგენილია სხვა აქტივებს ცალკე ან განაყოფ-
იერ მიმდინარე და ფიქსირებულ აქტივებიდან. ხოლო ვალდებულებები (1) მიმდ-
ინარე (მოკლევადიანი) და (2) გრძელვადიან ვალდებულებებზე.

მიმდინარე აქტივებს სხვაანაირად, უპირატესად ჩვენთან, მოკლევადიან
აქტივებს, საბარკვო-საშეღებებს უწოდებენ, ხოლო ფიქსირებული აქტივების
ნაგვრად იშვიათად იწოდება ნისი ისევე ექვემდებარებიან, როგორცაა: არასაბარკვ-
იანი საშეღებები (აქტივები), ძირითადი საშეღებები (ვარიანტი), გრძელვად-
იანი აქტივები, წარმოების საშეღებები და სხვა. ფიქსირებული აქტივები
შეიძლება დაიყოს შემდეგ სამი ჯგუფად: (1) გრძელვადიან ინვესტიციებზე,
(2) მატერიალურ და (3) არამატერიალურ ფიქსირებულ აქტივებზე. სხვა აქტივ-
ების პუნქტებში ასახულია ის აქტივები, რომელთა კლასიფიკაციონებაც ან ხეი-
ბება მიმდინარე ან ფიქსირებულ აქტივებზე. ბაღანში აქტივებისა და ვალდებუ-
ლებების სახით სტრუქტურის კლასიფიკაციონება საყოველთაოდ არის მიღებული სააღ-
რიგებო პრინციპით, იგი ფორმის მისაღებად, კრედიტებს, მენეჯერებს,
აქტიონერებს და სხვა ფაინანსურებისათვის აქტივებს საშეღებას აძლევს პერიოდულ
ფორმის ფინანსურ ბილანსებში. მოცემულად კლასიფიკაციონებულ საბაღანსო
უწყისის მაგალითი ნაჩვენებია საბარკვო-საშეღებოთა უმთხრელი უმადლის სას-
წარმოების კონსტრუქციის E.M.-თან პირდაპირ შედგენილი კლასიფიკაციონებული საბ-
აღანსი უწყისი (ბაღანსი).

გადახდის ფორმა:

31 დეკემბერი

მიმდინარე აქტივები:

გული	\$ 25000
მუდგადახდის ინვესტიციები	13000
გადახდის დანახარები	30000
გადახდის დანახარები	70000
სასაქონლო-მატერიალური მარაგები	100000
წინასწარ გადასახდელი ხარჯები	12000

სულ: მიმდინარე აქტივები- \$ 250000

გაქტივებული აქტივები:

გადახდის ინვესტიციები (დაბანდობაზე) \$ 70000

მიწა \$ 60000

წინადადება-გადახდები \$ 140000

მიწის აკუმულირებული ამორტიზაცია 86000 54000

დანაშაულები, მოწყობის-
ლობები, საპროექტო და
სხვა სახეობები \$ 43000

მიწის აკუმულირებული ამორტიზაცია 28000 15000

არამატერიალური გაქტივებული აქტივები:

პატენტები 500

ნაშთები 2500

სულ გაქტივებული აქტივები \$ 202000

სხვა აქტივები: 82000

სულ აქტივები: \$ 534000

გადახდის ინვესტიციები და მფლობელთა ვაშლი

მიმდინარე და დაგეგმილები:

გადახდის დანახარები (დაგეგმიური და 6 თვე) 15000

გადახდის დანახარები ანგარიშები 59000

გადახდის (დარიცხული) გასანადგურებელი ხარჯები 14100

განყოფილება (აგანსაღორებული შემოსულობები)	11869
სულ: ნიხილნარე ვაღდებულებები	8 42000
მხედველადანი ვაღდებულებები:	
იპაძე (დავარდის ვაღა 10 წელი)	151000
აქციები დივიდენდები	20000
მკლნირებული მოკება	10000
სულ გრძელადანი ვაღდებულებები	8 181000
სულ: ვაღდებულებები	8 281000
მხედველადანი კაპიტალი	
ჯორჯ გრევერის კაპიტალი	253000
სულ: ვაღდებულებები და მხედველადანი კაპიტალი	8 534000

ნენიწენა: ავადსარინოების ავადსარინი უმნიწენა სიწესებები არ არის
დაყუდი.

მუ ბადანსის აგებას საყუძვლად აღნიშნულ სამ განაყოფს დავუ-
დებთ, ბადანსის სერექტრას შეიძლება ნივცუთ დივისადვის ნიქმლე-
ბაში მყოფი ბადანსის გრძის სახე. სარევენბად და განსახილველად
მოგვყავს შევსებული სარეკომენდაციო ბადანსი (ცხრილი № 2). თან-
მიმღებრით განვიხილო აღნიშნული ბაღასის აქცივისა და პასივის
შინაარსი.

არამატერიალური აქცივები შეიცავს საშუალებების ღირებულე-
ბას, რომელთაც არა აქვთ საგნობრივ-ბუნებრივი გრძი, ნაგარი
სარგებელი მოაქვთ საწარმოუსადვის ან კმნიან პირბებს ნორმალური
მუშაობისადვის (ა შენოსავლის მიღებისადვის. ნაგში აისახება პა-
ტენტების, დივენსიების, საავტორო უვლებების, "ნოუ-პაუ"-ს, სა-
ვაჭრო მარკების, სხვა კანონიერი უვლებებისა და პრივილეგიების
ღირებულება (ნათ ღირის-მიწით, წყლით, სხვა ბუნებრივი რესურსე-
ბით, შენობა-ნაგებობებით სარგებლობის უვლების ღირებულება). იმ
არამატერიალური აქცივების ღირებულება, რომლებიც საწარმოს სა-
წესებოთ გრძში აქციონერების (მონაწილეების) მიერ ნათ ანგარიშ-
ზეა შეტანილი, განისაზღვრება მონაწილეთა შეთანხმებით. სხვა

საქართველოს ბალანსი

199 — წლის — — — — — ვის, ზომის ერთეული:

ა ბ გ დ ე ვ	ყოფილი პერი- ტი	წლის დასაწყ- ისში	საანგა- რიშო პე- რიოდის ბოლოს
1	2	3	4
I. ძირითადი საშუალებები და სხვა ბრუნვის საშუალებები			
არამანქონიერი ძირითადი საშუალებები:			
პირველადი ღირებულება (04).....	(010)	171	306
ფასობა (05).....	(011)	54	96
ნარჩენი ღირებულება.....	012	117	210
ძირითადი საშუალებები:			
პირველადი ღირებულება (01).....	(020)	1860	2220
ფასობა (02).....	(021)	735	870
ნარჩენი ღირებულება.....	022	1125	1350
დასაბუჯებელი მოწყობილობა (07).....	030	210	135
დაუმთავრებელი კაპიტალური დაბანდობანი (08).....	040	315	207
გამდელისაღიანი ვინანსური დაბანდობანი (06).....	050	600	600
ანგარიშსწორებანი და დაუმთავრებელი (75).....	060	-	-
დანარჩენი ბრუნვის საშუალებები აქტივები.....	070	-	-
სულ I განაყოფი.....	080	2367	2505
II. მარაგი და ხარჯები			
საწარმოო მარაგები (10, 15).....	100	926	662
გამოსახრებული და გასასუქებელი პირუტყვი (11).....	110	-	-
მცირეფასიანი და სწრაფცვლადი საგნები:			
პირველადი ღირებულება (12).....	(120)	398	463
ფასობა (13).....	(121)	159	222
ნარჩენი ღირებულება.....	122	239	241
დაუმთავრებელი ვარგები (20, 21, 23, 24, 30).....	130	403	473
მომავალი პერიოდის ხარჯები (31).....	40	53	65
ხიზ-პროდუქტია (40).....	150	442	342
საყონელი:			
გასაყონი ფასი (41).....	(160)	-	-
სადაქრე დარიცხვა (42).....	(161)	-	-
ნასყიდობის ფასი.....	162	-	-
მიმოქცევის ხარჯები საქონლის ნაშთზე (44).....	170	-	-
სულ II განაყოფი.....	180	2063	1783
III. უძღვარი საშუალებები, ანგარიშსწორებანი და დანარ- ჩენი აქტივები			
ანგარიშსწორებადი ღირებულებები:			
საქონლის, საშუალებებისა და მომსახურე- ბისაღების (45, 62, 76).....	200	363	476
მიღებულ დანასტეკებში (62).....	210	-	116

	2	3	4.
შვილთა საწარმოებთან (78).....	220	-	-
ბიუჯეტთან (58).....	230	-	-
პერსონალთან დაწარმოებული მუშაკთა (73).....	240	-	-
სხვადასხვა დებიტორებთან.....	250	252	324
მიმწოდებლებზე და მომწოდებლებზე გაცემული ავანსები (61).....	260	-	-
მოკლევადიანი ფინანსური დაბანდებანი (58)..<	270	-	226
ფულადი საშუალებანი:			
საღარი (50).....	280	1	4
ანგარიშსწორების ანგარიში (51).....	290	77	322
საფულეთ ანგარიში (52).....	300	-	-
დაწარმოებული ფულადი საშუალებები (55, 56, 57).....	310	276	325
დაწარმოებული საბრუნავი აქტივები.....	320	-	-
სულ III განაყოფი.....	330	968	1792
ბარალი:			
გასული წლების (87).....	340	-	-
საანგარიშო წლის.....	350	X	-
ბალანსი (020, 180, 330 და 350 სტრიქონების ჯამი).....	360	5398	6080

3 ა ნ ი ვ ი	ყოლი- სტრიქონი	წლის დასა- წყის- ში	საანგა- რიშო პერიოდის ბოლოს
I	2	3	4
I. საჯარო სახელმწიფო ყმატრები			
საწესდებო ფონდი (85).....	400	2662	2824
საწესდებო ფონდი (86).....	410	55	82
საწესდებო დაწინაურების ფონდები (88).....	420	385	167
მიწისმფლობელი დაწინაურებისა და შემოსავლები (96).....	430	48	21
საიჯარო ვალდებულებანი (97).....	440	-	-
ანგარიშსწორებანი დაწესებულებებთან (75).....	450	-	-
გასული წლების გაუნაწილებელი მოგება (87)..<	460	-	-
მოგება:			
საანგარიშო წლის (80).....	470	X	423
გამოყენებული (81).....	1471	X	299
საანგარიშო წლის გაუნაწილებელი მოგება სულ I განაყოფი.....	472 480	X 2950	124 3218
II. გრძელვადიანი პასივები			
განკის გრძელვადიანი კრედიტები (92).....	500	450	300
გრძელვადიანი სესხები (95).....	510	-	70
სულ II განაყოფი.....	520	450	370
III. ანგარიშსწორებანი და დანართები პასივები			
განკის მოკლევადიანი კრედიტები (90).....	600	1185	1331
განკის კრედიტები მომწოდებელისათვის (93)..<	610	-	-

1	2	3	4
ნაკლავალი სესხები (94).....	620	-	-
ანგარიშსწორებანი ურეკლორებან:			
საქონლის, სამუდარებისა და მონსახურები-			
საშინს (50).....	630	248	192
გაცემული დაბასუქებები (60).....	640	-	-
მონის ანახაურები (70).....	650	309	418
საყილარი უნრუნველყოფა და დახვევები (69)	660	133	142
ქონებრივი და პირადი დახვევები (65).....	670	-	19
გვიღელ საწარმოებთან (78).....	680	-	-
ბიუჯეტარები გადსახდელები (67).....	690	-	-
ბიუჯეტთან (68).....	700	68	74
სიდასახეა კრედიტებთან.....	710	43	49
მყოველებსაგან და შემეკვედებისაგან მიღებული			
ავანსები (64).....	720	-	220
მოქმედი პერიოდის შემოსავლები (83).....	730	-	-
მოსაღწერილი ხარჯებისა და გადსახდელების			
რეზერვი (89).....	740	12	37
საეჭვო ვალების რეზერვი (32).....	750	-	10
დანარჩენი მოკლევადიანი პასივები.....	760	-	-
სულ III განყოფი.....	770	1998	2492
ბალანსი (480, 520 და 770 სტრიქონების ჯამი)...	780	5398	6080

შენიშვნა: ფრჩხილებში ჩასმული მაჩვენებლები ბალანსის ჯამში არ
ნეღის, ამდნად იგი არის ნეუ ბალსი.

არანატერიალური აქტივების ცვეთა ყოველდღიურად დაირიცხება ნარ-
მის მიხედვით, რომელსაც საწყისი ღირებულებიდან და მათი სასარგებ-
ლო ხმარების ვალიდან გამომდინარე, თვით საწარმო აღგენს. არამა-
ტერიალური აქტივების გამიფრა მოყვანიოია საწარმოს ბალანსის და-
ნარაში.

ძირითადი საშუალებები ნარევენებია საწყის და ნარჩენ ღირებუ-
ლებში, აგრეთვე ცალკე სტრიქონში მათი ცვეთის თანხა. ამავე
მუხლში აისახება ძირითად საშუალებებს მიკუთვნებული მიწის გაუმ-
ჯობესებასა და საიჯარო ღირებულებზე კაპიტალური დაბანდებები და
ფაქტობრივი ღანახარჯებით საკუთრებაში შეძენილი მიწის ნაკვეთები.
გარდა ამისა, აქვე აისახება გრძელვადიანი იჯარით გაცემული ძირით-
ადი საშუალებების ღირებულება, რომლებიც საიჯარო ხელშეკრულების
შესაბამისად ვალის გასვლისას გადადიან მთიჯარის საკუთრებაში.

მუხლი "დასაღმედი მოწყობილობა" განახიგალებს ინფორმაციას
ტექნოლოგიური, ენერგეტიკული და საწარმოო მოწყობილობების არსე-

ზოგის შესახებ, რომელნიც საჭიროებენ მონტაჟს ან გათვალისწინებულნი არიან კაპიტალური დაბანდებებით მშენებარე (რეკონსტრუირებად) ობიექტებში დასახელებლად. ძირითადი საშუალებების შეღებნილობისა და მოძრაობის გაძიფერა ალკე აისახება ბალანსის დანართში.

დაუნდავრებელ კაპიტალურ დაბანდებაში საწარმომ უნდა აჩვენოს იმ დაუნდავრებელ მშენებლობის ღირებულება, რომელიც ხორციელდება როგორც სამუშაო, ასევე საიჯარო წესით. აქვე აისახება დანახარჯები ძირითადი ჯოგის ფორნირებისათვის, სადახვევრო-გეოლოგიური სამუშაოებისათვის.

გამდგავალიან შინაგან დაბანდებად (ერთ წელზე მეტი ხნის ვალიდ) უნდა ჩაითვალოს საწარმოს მიერ სხვა საწარმოთა ფასიან ქაღალდებში ხარჯის გაღება, სახელმწიფო და ადგილობრივი სესხის ობლიგაციების პრეცენტი, ქვეყნის ტერიტორიაზე შექმნილ სხვა საწარმოთა საწესდებო ფონდები, საწარმოს კაპიტალი სახლევარგარეშ და სხვა, ასევე საწარმოს მიერ სხვა საწარმოებზე გაცემული სესხები.

დაბეჭდვებელთან ანგარიშსწორებები გვიჩვენებს საწარმოს საწესდებო ფონდის ანაბრებში საწარმოს დაბეჭდვებელთან დავალთანებას.

მუხლით "დანარჩენი ბრუნვისგარეშე აქტივები" გათვალისწინდება სხვა იმ დანარჩენი საწარმოს დაბანდებებისათვის, რომლებმაც ვერ პოუვეს ასახვა I განაყოფის სხვა მუხლებში. მაგალითად, ამ მუხლით მოიჯარე სწარმო გვიჩვენებს ძირითადი საშუალებების დარჩენილ დავალიანებას, რომელიც გადაცემულია გრძელვადიან იჯარაზე და ირრცება ანგარიშთა გეგმის IV ანგარიშზე "საიჯარო ვალდებულებები შეთანაბრან თანხაზე".

ბალანსის აქტივებს მეორე განაყოფი ითვალისწინებს ინფორმაციას საწარმოს განკარგულებაში მყოფი მატერიალური საბრუნავი საშუალებების ღირებულების შესახებ, როგორც არის საწარმოთ მარაგი, დაუნდავრებელი წარჩეობა, მზა პროდუქცია და საქონელი, მცირეფასიან-

30 და აწარმოებდა სახეები პარკულა და ნარჩენი ღირებულებით, ანასთან ცხელი განწყობილია მათი ცეცხლის თანია. ანალოგიურად აისახება საქონლის ღირებულება-გასაყიდი და შესყიდვის ფასით და სა-
გაჭრო უსანძრავის სიღრმის გამოყენებით. ბაღანის ამ ნაწილში აისახება პარკულა ღირებულებები პირდაპირის გაზრდასა და გამოყენებაზე, მომავალი პერიოდის ხარჯები, ნარჩენ საქონლებზე მიმოქცევის ხარჯები (სადაჭრო საწარმოთაფის) და სხვა.

ბაღანის აქტივის მესამე განაყოფი შეიცავს მონაცემები: ღირებულებათა ანგარიშსწორების, მომწოდებელსა და მომხმარებელზე გაცემული ავანსების, მოკლევადიანი ფინანსური დაზარალებების, ფულადი სახსრებისა და სხვა საბრუნავი აქტივების შესახებ. აქვე აისახება საწარმოს გასული წლების და საანგარიშო წლის შემოსავლის ფინანსური შედეგები (ხარჯი).

ღირებულება დავალიანების ჯგუფში "საქონლის, სამუშაოებისა და მომსახურებისათვის" ღირებულებათა ანგარიშსწორებები ასახავს გაგზავნილი საქონლის, ჩაბარებული სამუშაოების, დამკვეთების (მყიდველების) მიმართ გაწეული მომსახურების მდლიან ვაქტობრივ დედიტრებულებას ან გასაყიდ ღირებულებას საწარმოს ანგარიშზე თანხის მიღების მომენტამდე ან ურთიერთდადამდე. მიღებულ თანხსუქებზე ანგარიშსწორებები გვიჩვენებს მყიდველების, დამკვეთებისა და სხვა დებიტორთა დავალიანებას პრაქტიკაზე, შეჩერებულ სამუშაოებსა და გაწეულ მომსახურებაზე. შეიღებულ საწარმოებთან ანგარიშსწორებები ბაღანის აქტივისა და პასივში ასახავს ცნობებს საწარმოებთან მიმართულ ურთიერთობის შესახებ (ბაღანთაშორისი ანგარიშსწორებები. შეიღებულ საწარმოზე იგულისხმება საწარმო, რომელიც არის იურიდიული პირი და რომელზედაც მედნივი უძღვებები აქვს დედა საწარმოს, რათა განსაზღვროს მისი სტრატეგიული პოლიტიკა მიმდინარე, საინვესტიციო და საფინანსო საქმიანობის საკითხებში).

მეოთხე "ანგარიშსწორებები ბიუჯეტთან" ნაჩვენებია საფინანსო და საგადასახდელო რგანობების დავალიანება ზედმეტად შეტანილი საუ-

რაღვჭ, მონაკრებელსა და სხვა გადასაბადებზე, პერსონალთან და-
ნაწრენ ჰპერაციებზე ანგარიშსწორებები ასაბავს საწარმოს მუშაკ-
თა ჯავაღიანებას ამ საწარმოს სახსრობის ან საბანკო კრედიტის
ბაზზე ნათზე გაყენული სესხის მიხედვით, ასევე ასანახლავრებ-
ლი (დასაფარი) საწარმოს მატერიალური ღანაკლისი. აზასთან, ბან-
კების კრედიტები, რომ ეზიც გამოყენებულია მუშაკებზე სესხის გა-
საცემად, შესაბამისი მუხლით აისახება ბალანსის პასივის !!! გა-
ნაყოფნი. სხვადასხვ. ღებიტორებთან ანგ. იშწარებები გერეგენებს
ანგარიშვადებულ პირთან, სასაქონლო-მატერიალურ ფასდღობათა მი-
ღებისას აღმოჩენილი ღანაკლისის განთ ნომწოლებდა ღავაღიანებას,
ასევე მუვალის მიერ ცნობილ ჯარიმებს, საურავებს, ღანაკლისებს,
რონელთა მიხედვითაც მიღებულია სასაბარდღოს, არბიტრაჟის გაღაწყ-
ვებიტება მათ ზღვევინებაზე და სხვა.

მიმწოლებდებსა და მოჯარებებზე გაყენული ავანსი გვიჩვენებს
მაშავად ანგარიშსწორებათა მიხედვით სხვა საწარმოთათვის ავანსად
გაღაბოდ მანხას.

მოკლევალთან ფინანსური ღაბანდებები ითვალისწინებს საწარ-
მოებში ღაბანდებებს (ინვესტიციებს), სკა საწარმოთა ჟასიან ქა-
ლაღებს, საბელმწიფო და აგრიდობრივი სესხის პრაციტიკიან ჰბლიგა-
ციებს და სხვა, ასევე სხვა საწარმოთათვის ერთ წლამდე ვალდ. გა-
ყენულ სესხებს.

მიღების ჯგოფი "გულადი საბუაღებანი" ასახავს საწარმოს
გულადი სახსრების ნაშთებს როგორც საღაროში, ისე ბანკებში სავა-
ლდო და საანგარიშსწორებო ანგარიშებზე, აგრეთვე აკრედიტებში,
ჩეკის წიგნაკებზე და სავა საგაღასაბადო საბუაღებში მიმღინარე,
განსაკუთრებულ და სპეციალურ ანგარიშებზე. აქვე აისახება სხვა
ღანარჩენი გულადი საბუაღებები (უპირატესად სავაწრო ამონაკები),
მუტანილი ბანკების საღაროებში, მენნახლე საღაროებში ან. საფოს-
ტო განყოფილებების საღაროებში საწარმოს საანგარიშსწორებო ანგა-
რიშზე ჩასარიცხად, რონელიც ურთ კრღე არაა ღანიშნულებისამებრ

დარსდებოდა.

მედროე „საინჟინერო სამუშაოები“ არსებობდა თანხები, რომლებზეც ვერ ვპოულობთ ასახვას ბაქანის აქტიურობის 111 განმარტების სიღრმისა და მნიშვნელობის. მუდმივ „გასული წლების“ ხარჯები განმარტებისა და ფარგლის დაქვემდებარებული გასული წლების ხარჯების დახატვა, ხოლო მუდმივ „სამანქანო“ წლის ხარჯი“ არსებობდა საინჟინერო მუშაოების მიხედვით ხარჯების დახატვა. წლის ბიუჯეტის აღრიცხვით ხარჯები განმარტებისა და ფარგლის განმარტების მი? „გაუქმებული“ მუშაობა“ (გაუქმებული ხარჯი) კარგად აღმართულით განმარტების 10 „მუშაობა“ და ხარჯი“.

ბაქანის მასივის მიხედვით განმარტების არსებობდა ინჟინერო-საინჟინერო საინჟინერო აქტიურობის წყაროების შესახებ. აქ თავსდება მოსახლეობის ისეთ სიდიდეებზე, როგორცაა საწესდებო და საწესდებო ფონდები, სამეცნიერო ფონდები და მიწისმფლობელობის ფონდებისა, საინჟინერო გადამამუშავების და გამამუშავების განმარტების, საინჟინერო მუშაობა და მისი განმარტებისა.

სუბიექტები, რომლებიც უძღვებიან სამეცნიერო საქმიანობას და მოქმედებენ წესდების შესაბამისად, აქტიურობის გაყვანისა და დანახარჯებისა შენაჯანების ხარჯზე ქმნიან საწესდებო ფონდს. საწესდებო ფონდში შედიან ინჟინერო-სამეცნიერო საქმიანობის შედეგად დაქვემდებარებული ქონება, გაუქმებული მუშაობა, სივრცე საინჟინერო, რომელიც თავი იჭრის მისი საინჟინერო მუშაობისა. საწესდებო ფონდის მოსახლეობის, მისი გამამუშავების წესი დანიშნულია საინჟინერო, როგორცაა დანიშნული მუშაობის მიერ. ნაქვემდებარებული განმარტების, არამეცნიერო-სამეცნიერო მუშაობის, საწესდებო ფონდის განმარტების შენაჯანების დანახარჯი იჭრება გამამუშავების შედეგებისა ან საინჟინერო საინჟინერო მუშაობის შედეგების როგორცაა მუშაობის მიერ. საბუღალტრო აღრიცხვაზე არსებობდა შექმნილი საწესდებო ფონდის ფაქტობრივი სიდიდე, მაგრამ არა უნდა იყოს საინჟინერო წესდებამდე მიმართული. საწესდებო ფონდის განმარტება ან შენაჯანება ხდება დადგენილი წესით და მხოლოდ საინჟინერო დანიშნულებით საბუღალტრო შესაბამისი ცვლილებების შექმნის შედეგად.

[illegible]

მეხლი "სამეციალური ღანინსულების ჭანდები" განოცეება ნიხ-
მარებისა და დანოგების ფანდების ნაბებისაფის, აუ ბაგი წარმო-
ნა გამოვლისწინებული იყო ღანფუნებელი საბუებო. ან ფანდების
ხარჯზე ნაფილდება საწარმოს საწარმო და სოციალური განოგობა
ასევე საწარმოს კოლეკციის ბაეროალური წახალისება და სივო ანა-
ლოგიური ღონისძიებები და საშუაოები, ზანდლად ან ნიგყვან და
წარმოს ახალი ქონების შექნისაყენ. ანავე ნუნლი ასევე აისაიება
იურიდიული ან ფილიკური პირისაგან საწარმოსაფის უსასყილოდ გა-
დაცენული მატერიალური ან სივო მასელობადა დიებულდება. აღნიშნუ-
ლი ფანდების მეფენილობისა და მოძრაობის დეკალური განიფერა
გაიფილისწინება ბადანსის ღანაზბი.

მუხლი "ნიმნობრივი ღაფრინანსება და მენსაჟები" განკუთვნილია ბიუჯეტური მიღებული სახსრების ნაშთისათვის, ასევე სპეციალური დანიშნულების ღარბობრივი და ღარბობაშროსი ვარდებოლან, სხვა საწარმოებოლან, ფიზიკური პირებისათვის მიღებული თანხები-

საფეის, რაც სატერა მიზნობრივი ღანძრულუბის ღანძისძიებების გან-
საზრცოდებდა. მასში შეეს საბავშვო დაწესებულებების შენახვა,
კლერულ-საგანმანათლებლო დაწესებულებების სამეურნეო ნარჩები,
საფეისებელი საბღესისა და საბავშვო დაწესებულებების მშენებლობა,
კლერის მონახლება, სანეცნიერო-კლერითი სამუშაოები და სხვა.

მუხლი "საიჯარო ვალდებულებანი" ასახავს ძირითად საშუალებებ-
ზე მოიჯარესთან ანგარიშსწორების მდგომარეობას, რომელიც გათვალის-
წინებულია გრძელვადიანი იჯარის პირობებით და შემდგომში გამოსყიდ-
ვის გზით გადაღის მოიჯარელის საკუთრებაში.

მუხლით "ანგარიშსწორებანი დაშორებულებანი" გათვალისწინე-
ბა ნატერიადურ ან სხვა ფაქტულობათა ღირებულება (გარდა ფულადი
სახ(ეებისა), რომელიც დამფუძნებლებმა საწარმოს გადასცეს. ასეთი
შეიძლება იყოს შენობები, პაგებობები, მოწყობილობა, აჩამატერია-
ლური აქტივები. იმ ქონების შენოსავადში ყდება, რომელიც საწესლე-
ბო ფონდში შენატანების ანგარიშზე ნ კურადური ფორმითა წარმოადგე-
ნილი (აქტივების ანაზღაურებით), ხდება მონაწილეობა მოლაპარაკების
შედეგად დადგენილი შეფასების მიხედვით ან ამ ქონების ხმარებაზე
დაწესებულის საიჯარო გადასახადის მიხედვით.

მოგება, რომელიც საანგარიშო წლის საწარმოს საქმიანობის სა-
ბალოთ ფინანსურ შედეგს წარმოადგენს, აისახება როგორც თანხა-ბრუ-
ტოში (მუდლი "საანგარიშო წლის მოგება"), ასევე თანხა-ნეტოში
(რუხლი "საანგარიშო წლის გაუნაწილებელი მოგება"). ამასთან მოგე-
ბის გამოყენების გაშიფვრა მოცემულია ფინანსური შედეგებისა და მათ
გამოყენების ანგარიშგებაში ცადეთ.

პასივის მეორე განაყოფში გათვალისწინებულია ინფორმაცია
გრძელვადიანი (ერთ წელზე მეტი ხნის ვადით) ბანკის კრედიტისა და
სხვა ამსესხებულებისაგან კლერული სესხის შესახებ. მათი გაშიფვ-
რა მოცემულია ბაღანსის ღანარში.

მოკლევადიანი ბანკის კრედიტები და მოკლევადიანი ესხები
(ერთ წელზე ვადით) აისახება ბაღანსის პასივის ნესამე განაყოფში.

მას ღაუღლიანობას ანგარიშსწორებების მიხედვით, რომლებმაც ვერ აპო-
ვებს ასახვას ამ ჯგუფის სხვა მუშალებში.

წყობილობებისა და დამკვეთებისაგან მიღებული ავანსების მუხლი
იძლევა ინფორმაციას ნ დებული ავანსების ანგარიშსწორებებზე მდებ-
რიალურ ვასტულობადა მიწოდებისა ან სანუშაოს შესრულებაზე, აგრეთ-
ვე შემკვეთისათვის ნაწილობრივი მზადყოფნის სახით დამზადებული
პროექტებისა და სანუშაოს ანახლებების შესახებ.

მუდმი "მომავალი პერიოდის შემოსავლები" ითვალისწინებს
სახსრებს, რომლებიც მიღებულია საანგარიშო წელში, მაგრამ განე-
კუთვნება მომავალ საანგარიშო პერიოდებს (საიჯარო გადასახადი ღ.ა.შ).

"მოსალოდნელი ბარჯებისა და გადასახილებების რეზერვი" ასახავს
სახსრების ნაშთებს, რომლებიც საწარმოს ბარჯებში და მომტყვეპაში
მათი თანაბარი ჩართვის მიზნად დაარეზერვა საწარმომ, რათა მოხდეს
მუშაკთა შევებულების, ყოველწლიური ჯილდოების, ნამსახურობის, ძი-
როდალი სამუშაოების რეზერვის და ა.შ. ბარჯების შეკუმშვებელი
ანახლებება.

მუდმი "საღვეთ ვადების რეზერვი" გვიჩვენებს სამიუზრნო საქ-
მიანობის შედეგად წარმოქმნილ რეზერვებს, რომლებიც ინვენტარიზა-
ციის საფუძველზე გამოიყენება სხვა საწარმოებთან და ფიზიკურ პი-
რებთან ანგარიშსწორებისათვის.

"სხვა მოკლევადიანი პასივები" ითვალისწინებს მოკლევადიანი
პასივების თანხებს, რომლებმაც ვერ აპოვებს ასახვას ბალანსის პასი-
ვის ნუსანვ განაყოფის სხვა მუდგებში.

ამგვარად, მოქმედებაში შეყვანილი აბალი ბუღალტრული ბალანსი
არსებითად განსხვავდება წინამორბედი ბალანსებისაგან. მაგი სტრუქ-
ურა და მორღის შინაარსი ძირითადად პასუიობს სტრუქტურის
სტანდარტ პის მოახოვნებს. ბალანსის აქტივი შედგენილია მუშაების
ლიკვიდობის ხარისხი ზრდის პრინციპით, რაც მტკად მნიშვნელოვანია
მისი სწრაფი წაკითხვისათვის. ბალანსის პასივში საივების ყველა
წყარო მკაფიოდაა დაყოფილი საკუთრად და ნასესხებად (ჩაბმულად).

რაც ასახავს საწარმოს დაჯინანსების ასპექტს, რაც ატეროგად სა-
 ვიროს მისი ღირებულების შესახებ ინფორმაციის მისაღებად. ძირითა-
 დ საშუალებების წყაროებში ნაჩვენებია სახსრების რეალური წყა-
 რები, რომელთაც შეუძლიათ საწარმოს ვალების დაფარვა. ბაღანსის
 ვალუა ასახავს საწარმოს მიერ მაკონტროლებელი სახსრების ნამუ-
 ვილ სიდიდეს, მის საკუთრებას და ვალდებულებას სესხის საშუალე-
 ბების მიმართ. ბაღანსის შენდგომი სრულყოფა უნდა გაგრძელდეს
 მუხლების რეაღმის შეფასების სრულყოფის გზით და ინფლაციურ. თ
 სხვა პრუცების გათვალისწინებით, რათა ამოღდეს მისი კუთარო-
 ბა და შეაღსარინობა.

3. საბუღალტრო საბიუჯეტო ძონებია და

მისი წარმომადგენის წყაროების ანალიზი

საბუღალტრო ბაღანსი საშუალებას იძლევა შეფასდეს სამკერტო
 სუბიექტის განკარგულებაში თუ საკუთრებაში მყოფი ქონების როგორც
 მთლიანი ღირებულება, ასევე საბრუნავი და არასაბრუნავი (იმობი-
 ლიზებული) აქტივები. ხელაღნიშნული საბაღანსი მონაცემების მი-
 ხედვით (იხ. ცხრილი 43) შევადგინეთ ანალიზური საილუსტრაციო
 ცხრილი, რომელიც წარმოების საშუალებათა დახასიათების მიმართუ-
 ლებას იძლევა.

წარმოების საშუალებების (ქონების) ანალიტიკური დახასიათება

ცხრილი 43

მაჩვენებლები	წლის დასაწყ- ისში	საანგ- ვერო- ლის ბრ- ღის	მატება	
			დარბი- დობით	ობით
მთლიანი ქონების ღირებულება, ათ. ლარი	5393	6080	+682	12,6
მთა ზონის ძირითადი საშუალებები და სხვა ბრუნვისგარეშე აქტივები, ათ. ლარი	2367	2606	+138	5,8

პროცენტები ქონებასთან	43,8	41,2	-	-2,6
✓ საბაზისური (მიზილური) საშუალებები	303,1	357,5	+54,4	17,9
პროცენტები ქონებასთან	56,2	58,8	-	2,6
აქტივები:				
საწარმოო მარაგი და დანახარჯები (მატერია- ლური საპროდუქციო საშუალებები), ა.შ. ფაქტ.	2063	1783	-280	-13,6
პროცენტები საბაზისურ საშუალებებთან ვუ- ლარი სახსრები და მოკლევადიანი ფასიანი ქაღალდები, ა.შ. ფაქტ.	68,1	49,9	-	-18,2
პროცენტები საპროდუქციო საშუალებებთან	11,6	18,2	-	+6,6

წარმოების მუდობრობაში მყოფი ქონების ღირებულება, რომელიც
ნაოცავს ანგარიშსწორებებში ვულსა და სახსრებს, საანგარიშო პერიო-
დის განმავლობაში გაიზარდა 662 ათასი ლარით, ანუ 12,6%-ით
(662 : 5398X100). საანგარიშო პერიოდის დასაწყისისათვის საპროდუქციო
(მიზილური) საშუალებები საერთო ქონების შემადგენლობაში 56,2%-ს
შეადგენდა, საანგარიშო პერიოდის განმავლობაში ის გაიზარდა 58,8 ათა-
სი ლარით, ხოლო აქტივებში მისმა ხვედრითმა წილმა 58,8%-ს მიაღ-
წია. ამასთან ერთად 298 ათასი ლარით გაიზარდა არსებული ვულარი
სახსრები და მან შეაღვინა წარმოების მიერ საპროდუქციო საშუალებებში
მთელი დაბანდების 18,2% (661 : 3576X100).

ბაღანსის აქტივის შესამჩნევ განახლების თანახმად სახსრები ან-
გარიშზე გაიზარდა 301 ათასი ლარით (476 + 116 + 324 - 363 - 252).
თუ მიხედვითადი მივიღებთ იმას, რომ საწარმოო მარაგისა და დანა-
ხარჯების ხვედრითი წილი 68,1-დან 49,9%-მდე დაეცა, ეს მთლიან-
ბაში მოწმობს იმას, რომ უზრუნველდება საპროდუქციო საშუალებების
სტრუქტურა, რამდენადაც იზრდება მათი შესაძლებელი ლიკვიდურობა.
რაც შეეხება საწარმოო მარაგისა და დანახარჯების ხვედრითი წილის
ზემოთ აღნიშნულ წესებთან, ეს გამართლებულია, თუ ის არ აუარე-
სებს წარმოების საწარმოო საქმიანობის შესაძლებლობებს. ამასთან
ინტენსიურ ეზღავიას შეუძლია საპროდუქციო მდგომარეობის განოწვევა.

მთლიანად აქტიური საპროდუქციო საშუალებები გაიზარდა 544 ათა-
სი ლარით. ყველაზე მეტი გავლენა ამ მაჩვენებელზე მოახდინა ანგა-
რისწორებებისა და დანარჩენი პასივების მიხედვით ვადებულებების

გახარდა (2492-1996)=494 ათასი ლარი აქ უპირატესი მნიშვნელობა აქონდა შენეებებისაგან 220-ათასი ლარით ანაზღაურების მიღებას და მათის ანაზღაურების გადახდაში დავალიანების ზრდას 109-ათასი მან. საანგარიშო პერიოდის განმავლობაში ბრუნვაში თავისუფალი მარგება 124-ათასი მანეთით გაიზარდა. ამავდროულად ღირს მსაფასო პანელი (370-450) შენეირდა დავალიანება უძღვრავიანი პასივების მიხედვით. არს სხვა მიზეზების, რომელთაც შედეგად გავლენა მოახდინა საბრუნავი საშუალებების ცვლილებებზე. საბოლოოდ შედეგად შედეგად საბრუნავი ცხრილი (ცხრილი №4). ჩანდება ყოველი მარგებელი ანგარიშებში ვერ აისახება ცხრილის გამოკლებებისაგან და დანახდები შევსებისაგან საბრუნავი დანახდები მარგებლებზე დასაყება.

თორმედი საშუალებები და ბრუნვისგანგებ სილა აქტივები (იზოზიზიზიზი აქტივი) გაიზარდა 13-ათასი ლარით, იზოზიზიზიზი საშუალებების მატების ტენიზმა 5,8% შეაფარა, მაშინ როდესაც საბრუნავი საშუალებები ღირს ამავდროულად 17,9%-ით გაიზარდა. მათი მატების ტენიზი 3,1-ზე მეტია ვიდრე იზოზიზიზი საშუალებების, რომელიც თავის მხრივ წარმოების ყველა საშუალებების ბრუნვადობის დარქაების ენდენციას განსაზღვრავს. საშუალებების ბრუნვადობის დარქაების რეგულარ წარმოებაში შეიმჩნევა ამ საშუალებების გამომავლისუფლება უფრო ნოზიზი ვინაში ნაღი ყულის და ნოკლევიანი ფასიანი ქადალებების საბოლოო თანახმად ცხრილისა საანგარიშო პერიოდის განმავლობაში ისინი გაიზარდნენ 1,8-ჯერ (651:355)

საბრუნავი საშუალებების ცვლილებების მიზეზები საანგარიშებში პერიოდში

ცხრილი №4

საბრუნავი საშუალებების მატების წყაროები	საბრუნავი საშუალებების შემცირების მიზეზები
წმინდა მოგება შეგარის გადახდის (მარგა) ანგარიშების (ყველას) ანგარიშები დავალიანების ზოლი უძღვრავიანი პასივების მიხედვით დასაყებალების ზრდა ანგარიშსწორებისა და სხვა პასივების მიხედვით	დანახარჯები წმინდა მოგებიდან კაპიტალური დანახარჯები დავალიანების შემცირება უძღვრავიანი პასივების მიხედვით დავალიანების შედეგად ანგარიშსწორებისა და სხვა პასივების მიხედვით
სულ მატება	სულ შემცირება

მიმოიხილეს საშუალებების შემადგენლობაში 600ათასი ლარით, ე.ი. თიქმის მეთხველი ნაწილი, სივსა საწარმოებში გაძლედილიან ფი- ნანსურ დაბანდებთან წარმოადგებს, რიხელიც სალიანობაში აკლდება ანადიხისადვის აღებული წარმოების სამეწარმეო (საწარმოო) პოტენ- ციალს. თუ შევადგასებ წარმოების სამეწარმეო პოტენციალს, რიგოც ძირითადი საშუალებებ ა და საწარმოო ნარაგის შეჯამებულ ღირებულებ- პას, მაშინ ჯაჟინახადე, რიხ საანგარიშო პერიოდის დასაწყისისადვის ის შეადგენდა 3218ათას ლარს (1126+210+315+926+239+403) ანუ მდე- ლი აქტივების 59,6%-ს, წლის ბოლოსადვის რეალურსა აქტივებში, რიხ- ღებოც წარმოების სამეწარმეო სიმსლავრის დაზიანისადებელია, შეად- გინა 3071ათასი ლარი (1350+138+207+662+241+473), ანუ მდე- ნად აქტივების მხოლოდ 50,6%. მაშასადამე, შეინჩნევა საწარმოს სა- მეწარმეო შესაძლებლობების შემცირების არასასურველი ტენდენცია.

გარკვეულწილად წარმოების ფინანსურ მდგომარეობაზე მსჯელობა ნეიძდება საკუთარი სახსრების და სესხის თანაფარდობის მიხედვით, რიხელა ხარჯზე ხდება ქონების მოღება, შეძენა, შექმნა, ზადანისი პასივის მონაცემების მიხედვით შევადგინოთ საჩვენებელი ცხრილი, რიხ- ღის საფუძველზე ნეიძდება განვსაზღვროთ წარმოების ქონებაში საკუ- თარი და ნასესხი საშუალებების ღირებობა და შევასება მიეცეთ მათ სურუქტურებს (ცხრილი #5)

საწარმოს ქონებაში დაბანდებული საკუთარი და ნასესხი საშუალებების მიხედვით ფინანსური მდგომარეობის შევასება

ცხრილი #5

ა	მარეზებულა დასახელება	წლის და- საწყისში	საანგა- რეზილე- ში	დაზიანა
1.	მდელონი ქონება, ათას ლარით.	6398	6080	+682
2.	წარმოების საკუთარი საშუალებები,	2950	3218	+268
	ათას ლარით	55,4	52,9	-2,5
2.	საკუთარი საპრუნავი საშუალებები,	1033	1083	+50
	ათას ლარით	35,0	33,7	-1,3
3.	სესხი, ათას ლარით	2448	2662	+414
	საკუთარი ქონებასთან	45,4	47,1	+1,7
	აქვეყანა			

№	მარეგნებელია დასახელება	გამრეგნება		
		ყლის დასაწყ- ვისში	საან- გარი- თი პლ- ჩილის ბოლოს	გადაზრდა
3.1.	გრძელვადიანი სესხები (პასივები) ადას ღარი	450	370	-80
3.2.	მოკლევადიანი სესხები, ადას ღარი	10,4	12,9	+5,5
3.3.	მოკლევადიანი სესხები, ადას ღარი	1165	1331	+146
3.3.	მოკლევადიანი სესხები, ადას ღარი	48,4	46,5	-1,9
3.3.	გრძელვადიანი სესხები, ადას ღარი	813	1161	+348
3.3.	მოკლევადიანი სესხები, ადას ღარი	33,2	40,6	+7,4

ცხრილში მოყვანილი საკუთარი საბრუნავი საშუალებების მოკლუ-
ბა წარმოადგენს გაანგარიშების. ის გამოიყვანება პასივის
და აქტივის პირველი განაყოფების სხეაობით. ამივე ღრს
საეარაულოა, რომ გრძელვადიანი კრედიტები და სესხები (პასივის 11
განაყოფი "გრძელვადიანი პასივები") მიმართულია იერიადი საშუა-
ლებების შესაქმნად და კაპიტალური დაბანდებისადვის. ამივე საბ-
რუნავი საშუალებების გაანგარიშებისას გამართლებულია გრძელვადი-
ნი პასივების ჯამის დანატება ბ. დანსის პასივის პირველი განაყო-
ფის ჯამზე. ყოველივე ამის გათვალისწინებით საიხვე არსებული საბ-
რუნავი საშუალებები საანგარიშო პერიოდის დასაწყისისათვის შეა-
გენდა 1033ათას ლარს (4750+450-2367), ხოლო საანგარიშო პერიოდის
ბოლოსათვის 1083ათას ლარს, (3218+300-2605).

ცხრილის მონაცემების მიხედვით საწარმოს ქონების ღირებუ-
ბის ზრდამ საანგარიშო პერიოდში შეადგინა 682ათასი ლარი აქვე. 3
მიოლოდ 268 ათასი ლარით (39,3%) მიხდა საკუ არი საშუალებების
ზრდა. ამის შედეგად აღინიშნება საკუთარი საშუალებების ხვედრითი
წილის 7,5%კრება საწარმოს მდლიან ქონებაში 65,4%-დან 62,9%-მდე
საწარმოს საბრუნავი საშუალებები გაიზარდა 50ათასი მანეთით, მაგ-
ის ამასთან ერთად ხვედრითი წილი საკუთარი საშუალებების სურჟ-
ტურაში ასევე ჩანდენადმე შემცირდა (35,0%-დან 33,7%-მდე). საან-
გარიშებო პერიოდის დასაწყისისათვის საკუთარი საბრუნავი საშუალებ-
ებით დაიჯარა მატერიალური საბრუნავი საშუალებების მიოლოდ 50,1%

(1033:2063X100). პერიოდის ბილსაფრის ამ წყაროს წილმა შეადგინა 60,7% (1083:1783X100), ე.ი. ცელიძეება 10,6 პუნქტით (60,7-50,1). ამ ან. ნაწილარით საწარმო და სხვა მართვის 13,6%-ით შეწყობება (100-1783:2063X100), ნაშინ საკუთარი სამართლები საშუალებები უს-
რუნდელეზუზენ მთლად 52,5%-ს (1003:2063X100). სივანარიად რამ
მთლად, უსრუნდელეზუზის ცვლა 3/4-ით სწორედ მართვის შეძლების
ზარზე ხდება.

საწარმის აქტივების მათებამ, სესხზე ვალდებულების გაზრდის
ბარზე, შეადგინა 60,7% (414:682X100). ამასთან ერთად გრძელვადიანი
სესხები შემცირდა კიდევ, მათი ხვედრითი წილი საერთო სესხის
შენაღებლობაში შემცირდა 6,5 პუნქტით (18,4-12,9). ეს მიიღო იმის
მიუხედავად, რომ წარმოებას გამოუჩნდა გრძელვადიანი სესხების ახალი
ფორმები (70 ათასი ლარი).

მოკლევადიანი სესხები გაიზარდა 494-ათასი მანეთით. აქედან
146 ათასი მან. შეადგინა მოკლევადიანი სესხების გამო ბანკებისა-
ვნი ღვალიანებამ, ხოლო 348 ათასი ლარი საკრედიტო ღვალიანების
ზრდამ, რომელიც ჩოგრზე ზემოთ იყო აღნიშნული, ბირთვად 220-ათასი
მან. ღრუნობით ავანსის მიღების შედეგად მიიღო. ეს კი მიღებულ იქ-
ნა მომავალი შედეგების შესრულების ანგარიშით და შრომის ანაზღაურ-
ებაში ღვალიანების ზრდის შედეგად (+109 ათასი ლარი). ეს შედეგ-
ებთან წარმოების საერთო ღვალიანების ზრდას 494 ათასი მან.
შუალედო სახსრების და სწრაფადრეაღიზებადი ფასიანი ქაღალდების მა-
ტებას, რომელიც 29 ათასი ლარად (4+322+325-1-77-275), ნაგდო
გახდება, რომ არ საშუალებების ნამატი არ არის საკმარისი საკრედი-
ტო ღვალიანების ნარკის დასაფარავად. ამრიგად, წარმოქმნილი
სხვაობა 193 ათასი ლარი ღრუნობით (494-298) ცხადყოფს, რომ მოკ-
ლევადიანი ვალდებულებების ზრდამ გამოიწვია წარმოების გადამდის-
უნარიანობის გაუარესება.

წარმოების საშუალებათა წყაროების სტრუქტურის ცვლილებაზე
ნიუთონებს აგრძედე სხვაობა ძირითადი საშუალებების მატებისა

[+ 20% = (1350 : 1125 X 100) - 100] და საწესდებო ფონდის
[+ 6, 1% = (2924 : 2662 X 100) - 100] მაკების ცნებებს შორის, რაც მიუთით-
ბრძეპს, საბრუნავი საშუალებების ნაწილში საწესდებო ფონდის შერ-
ცობებაზე.

აუცილებელია აღინიშნოს, რომ წარმოებაში ტექნოლოგიის ნაშთის
არგანიზაციული სტრუქტურის გარდაქმნა სააქციო, მუიჩე, სააწერდო
და სხვა სახის საწარმოებად გავლენას ახდენს ბაღანსის მუდების
შინაარსზე. ასე მაგალიდავ, სახელმწიფო საწარმოებში საწესდებო
ფონდი წარმოადგენს ძირითადი და საბრუნავი საშუალებების ჟარმირე-
ბისათვის ღირებულების ცენტრალურ წყაროს. სააქციო საწარმოებში
საწესდებო ფონდზე გავლენას ახდენს სააქციო კაპიტალი, მუიჩე საწარ-
მოებში-ანამბრები, პაი და სხვა, სადაც საწარმოებში-არეღისად-
ვის აღებული ძირითადი საშუალებების მარტენი (სადაბაო) დირებული-
ბა, გატყვევლ გავლენას ახდენს ეს ასევე წარმოების საბრუნავი სა-
შუალებების ფორმირებაზე (საბრუნავი კაპიტალი); მათი წარმოქმნის
წყაროს წარმომადგენს ნაღდი შემოსავლის ზრდა, გრძელვადიანი ვადო-
ბეულები, სააქციო კაპიტალი და სხვა.

მხედველობაში ვიღებთ რა მიმდინარე ხდებუბებს, შეიძლება
გამოვთქვათ ზერდები თვალსაზრისი, რომ სახელმწიფო საწარმოებში
საბრუნავ საშუალებებს წარმოადგენს სხვაობა საუწებო დონესა და
ძირითად საშუალებებს შორის. სააქციო და სხვა სახის საწარმოებში
კი საბრუნავი საშუალებები (საბრუნავი კაპიტალი), რაზედა სა-
შუალებითაც უნდა დადგინდეს გადახიხუნარიანობის ღირის ცვლილება,
აუცილებელია განისაზღვროს რაგორც სხვაობა ყველა მიმდინარე აქცი-
ვებსა (ბაღანსის აქცივის I) და III განაყოფი) და მოკლევადიან
ვადებს შორის (ბაღანსის პასივის III განაყოფი). ანასთან მხედვე-
ლობაში უნდა იქმნეს ბილებული ის გარემოება, რომ უფრო საინტეო პარ-
ტნიორებად ითვლებიან ის საწარმოები, რომლებსაც მნიშვნელოვანი
ლდენობის საბრუნავი კაპიტალი აქვთ, რანდენადაც მათ უნარი შესწევთ
შეასრუონ თავიანთი ვადებულებები და გააღიღონ თავიანთი ბიკ-

ბეჭდის ნახევრები. საბჭოთაო გამოცემის რედაქციის რედაქტორის
ნათქვამი ფაქტობრივი მართლმართლობის და ბეჭდულობის
დადასტურების ქონა არასაინტერესო პარამეტრებზე (იხ.
ა.პ.ბეჭდის "წიგნების ფინანსური მართვაობის ახალიზი". გვ.
"ბეჭდობის ფორმა", 1992წ., №5, გვ. 12, რედაქციის).

აღნიშნული ნიღბი მის კანონმდებლის შესაბამისად ერეზანებას
 ზედუქარაჲ წაერთუბოს საბჭონადი საბუღებების გაანგარიშების სა-
 ცენარეო ნიშნულის ნიშნულზე ა მიღებული შედეგები და ის ძარგენებლ-
 ბი, რაოდენი მიღებულ იქნა წინა გაანგარიშებებში (იხ. ცოილი №6).

საქლმარო საბრუნავი ეპიტელის
განსაზღვრა

ცხრილი № 6

მანუფაქტურები	წლის და- საწყისში	საანგარიშებში მედიუმიდან ბოლოს
საწარმოს ყველა მიწოდნარე აქტივები (მ.დ.ანსის აქტივების I+III განაყოფი), აბან ღირს.	3031	3576
საწარმოს მუკდამალბანი ვალდები (მ.დ.სივის III განაყოფი), აბან ღირს.	1998	2492
საწარმოს საბრუნაბი კაპიტალი, აბან ღირს	1033	1083

ბრძოლა, ხელეშული მარცვნილები (საწარმოს საბჭუნევი კაპიტალი), ანადიგორია ზემო ნაჩვენები "საიხე არსებული საკლდარი საბჭუნევი საბუადლები" გაანგარიშების მარცვნილებისა, რამდენა-
დამ რიგინი მდლიანაა გმლავევა ერდნანეთს (1033 და 1023 ათ. წმწწ).

ზენოთ აღნიშნულადან შეიძლება გამოვიყვანოთ ახალი ბარანსკისაჲს ზინაგანად ჯამბასიადებელი ურთიერთკავშირი, რომელიც შემდეგში გამოიხატება:

$$12+1113-13=113+1113-1113$$

[illegible]

ლიბი ამ მანქანებზეა წლის დასაწყისისათვის შედგენა 0,617 (1033:1998), ხოლო წლის დასასრულისათვის-0,435 (1083:2492).

ეს მხედველობაში მივიღებთ საბრუნავი კაპიტალის უპროცენტო კრიტერიუმს, რაშიც მიხედვითაც ის არ უნდა იყოს მაქსიმალური ვალდებულებების ნახევარზე ნაკლები, ჩვენს მაგალითს შეიძლება მივყეთ შემდეგი დახასიათება: წლის დასაწყისისათვის წარმოება უკიდურესად დაბალსდგომა დასაშვებ ზღვარზე. წლის ბოლოსათვის "აქრძალული ზღვარი" საწარმომ ვერ დაიცვა და დაბლა დაიწია "მცირესმეტად იაფი" ფინანსების გამოყენებით. შედეგად საბეჭდა საწარმოში ფინანსური სიმძვლელების ზრდა.

საწარმოს ქონებისა და მისი წარმოქმნის წყაროების შეფასებისას სასარგებლოა განიხილოდეს ბაღანსის ვალუტისა და სამეურნეო საქმიანობის მოცულობის ზრდის ტემპების შედარებით. ამ მაჩვენებლებს ზოგის არსებობს ნეილო უბიერებაკავშირი, რამდენადაც სამეურნეო საქმიანობის მოცულობის ზრდას, როგორც წესი, მივყავართ ბაღანსის ვალუტის ზრდამდე და პირიქით, თუმცა მკაცრი პრაქტიკული დამოკიდებულება აქ არ არის. ცვლილების შედარებისას შეიძლება გარკვეულწილად ვიღაპარაკოთ საწარმოს საშუალებების გამოყენების გაუმჯობესებაზე ან გაუმჯობესებაზე. ამდენად აუცილებელია საბრუნავი საშუალებების ზრდის ტემპი შევადაროთ სარგალიზაციის პროდუქტის მოცულობის ზრდის ტემპს. საწარმოს საქმიანობის დაღებით მახასიათებელს წარმოადგენს პროდუქტის რეალური მოცულობის ზრდის ტემპის წინსწრება საბრუნავი საშუალებების ზრდის ტემპთან შედარებით. გაცემის ტემპის ასეთი თანაფარდობა ნიშნავს საბრუნავი საშუალებების ბრუნვალობის დაჩქარებას.

საბრუნავი საშუალებების ცალკეული სახეობების დინამიკის ანალიზისას მიზანშეწონილია ასევე გადავხედოთ დაფარვის შესაძლების წყაროებს. ბანკის ნაკლებადიანი კრედიტების განხილვისას შეიძლება სტანდარტული მდგომარეობა საწარმოო მაჩვენებლებს სხვადასხვა სახეობის მიხედვით. ჩვენს მაგალითში საწარმოო მაჩვენებლებს და განახლებების

192 ადასი: ლაზარე ზეზიკრების პირობებში (საწარმოო მარაგი შემ-
ცირდა 264 ადასი ღვინო, ხოლო მცირეგასიანი და სწრაფცვედალი
საენები და ჯაფმთავრებელი წარმოება გაიზარდა 2470 ადასი ღვინო)
ნათხე პანკის კრედიტები გაიზარდა 45 ადასი მანეთით, ზონდმაც
მკლდედალიანი კრედიტების საერთო ნამატის, 30,1% შეაღებინა
(45:146X100). ამი ზედგაღ შეღარებით შემცირდა საკუთარი საშუა-
ლებების (წყაროების) ხვედრითი წილი.

საწარმოს ქონებისა და მისი წარმოქმნის წყაროების ბაღანსის
მონაცემების მიხედვით ანალიზის შედეგებს არ ზეიძლება პრეტენზია
ქონდეს რეალურ სინამდვილესთან მის აღუკვეცრობაზე (სრულ შე-
საყვებისაზე). ეს დაკავშირებულია ჯერ კიდევ ბაღანსში არსებულ
ზოგიერთ შეზღუდვებთან. ერთ-ერთ ასეთ არსებთან შეზღუდვას წარ-
მოადგენს მასში ჩადებული ბაღანსის ნუბლების შეფასების განთხე-
ვების პრინციპი საწყისი ღირებულების (ფიზიკური ღირებულების) მიხედ-
ვით: ე.ი. ყველა ძირითადი და საბრუნავი საშუალებები ფასდება
მათი შეძენის მიმდინარე ფასების მიხედვით. ინფლაციის, ფასების
ზრდის, ძირითადი საშუალებების განახლების დამადი ღირის პირ-
ბებში მრავალი მუხლი გამიხატავს ერთგვაროვან ფუნქციონალურ და-
ნიშნულებას, მაგრამ ღირებულების მიხედვით სივარჯასხვა სააღრიცხ-
ვო ობიექტებში, ცხადია, მიმდინარეობს წარმოების საქმიანობის
შედეგების არსებითი დამატარება, ზომილიც მკვეთრად ძლიერდება
პიპერინფლაციის პირობებში. განსაკუთრებით ძლიერ გავლენას აბ-

აღნიშნულის რეალური ღირებულება შეიძლება მოხდეს რეგულ პირობით
მაგალითში. ა. ე. რაი წუ წარმოების ფულადი საბარების მნიშვნელო-
ვანი ზრდა დამადი ინფლაციის პირობებში დადებით ფაქტად ითვლება,
პიპერინფლაციის დროს ის არაპირდაპირი დანაკარგების ზრდის კლ-
ფასია და პირდაპირ. საწარმოს დიდი საკრედიტო დავალიანების დაფარ-
ვა უხდება ჯერა "იფი" ფულით, ე.ი. ის ნიშნებს მნიშვნელოვან
არაპირდაპირ მოგებას (შემოსავალს).

მიგვარნია, რომ წარმოების ხანგრძლივ საქმიანობის შედეგების
ჩატარებისა და ასევე მიღებული დასკვნების უზუსტარობისადმი ერთ-
ბეგარვანი მიდგომის უზრუნველსაყოფად აუცილებელია შესაბამისი ნათ-

მატივად აქტიუბში იმ საკონსტრუქციო-დახვეწილობა, რაზედებიც დაკავშირ-
ბულია ქვეყანაში ინტელაქციის (პიპტინიფიკაციის) პირებებში საბუღალ-
რო აღრიცხვის განხორციელების თანმიმდევრუბასადან.

იარკვეულ ანალიზს წარმოადგენს იგივე ნეტო ბაღანსის გაკრება
(შეღგენა), ვინაიდან იგი განორიყბავს ურდილიტოვე ს: უაღუნების
სხვადასხვა სახეში განეორებას. ასე მაგალითად: განაწილებული რი-
გება უკვე შეესულია შესაბამის საშუალებებში და ბისი განხორციელების
მალევე მუხლი დანისი გამეორებოც რევენებას ნიშნავს, რაც ხელე-
რად ზრდის ქრების მოცულობას, ანალიტიკურ გაღუნებას ახდენს ცვეთაც
და სხვა ზოგირთი ბაღანსის ანალიტიკური მუხლი. აქმულიდან განი-
ფინარე: (1) ძირითად საშუალებებს აკლებენ ნახსავე ცვეთას;
2. დაუსაფორებელ წარმოებას აკლება მცირეფასიანი და სწრაფცვეთა-
ლი საგნების ცვეთა; 3. კაპიტალური დაბანძების დაფინანსებას ენა-
ცება სპეციალიზებული და აკლდება წასესხი საშუალებების გამოყენება;
4. მოგებას აკლდება მოგების გამოყენებას მარევენებული (მუხლი) და
5. მიმოქვევის იარკვებს ემატება საქონელი და აკლდება არარეალიზუ-
ბულ საქონელზე სავაჭრო წანამაკო. ასეთი კოეფიციენტი გვათლევს ნეტო
ბაღანსს და გათვალისწინებულია 22-28 გვერდზე. ენაიდ ბაღანსის
ფორმაში, სადაც განოსაჯკი მარევენებლების (მუხლების) კოლი ფორმი-
ლებშია რასხული და ჯამში აკ არის შეტანილი, ანდენად იგი ნეტო ბა-
ღანსსაც წარმოადგენს. ე.ი. მაღიანი ქრება არის ნეტო ბაღანსის
ვალუბა, აქვედან საკუთარი საშუალებები იქნება: საწესლებო ფონდი
სარეზერვო ფონდის (ანორტიზაცია, ცვეთა), სპეციალური ფონდებისა
და წარმოებაში დარჩენილი (გაუბარჯავი) მოგების ჯამი ე.ი. სკრი-
ქონი $400+410+420+430+460+472$. რევენი მაგალითის მიხედვით-წლის
დასაწყისში $2662+55+165+48=4960$; წლის ბოლოს $2824+82+167=21+$
 $+17=3215$. ნახ შროის საკუთარი საბარუნავი საშუალებები იქნება: სკ-
კუთარ საშუალებებს მიმატებული გრძელვადიანი კრედიტებისა და სკ-
ბების ჯამი და გამოკლებული აქტივის I განაყოფის ჯამი (სკრიქონი
 $480+500+510-680$) ე.ი. წლის დასაწყისში $2950+450-2367=1033$
 $3218+300+70-2505=1083$.

4. შინაგარეო მდგომარეობის მდგომარეობა

და შინაგარეო საზღვარგარეთის ურთიერთობები

საწარმოს ეკონომიკური ურთიერთობის უზრუნველყოფას მიზნად წარმოადგენს შინაგარეო საქმიანობა. შინაგარეო მდგომარეობა შეიძლება შეფასდეს რიგი მაჩვენებლების (კოეფიციენტების) მიხედვით, რომლებიც აბასიანებს საკუთარი სახსრებისა და სესხის დანაშტრებას წარმოების აქტივებში, სამუდროო საქმიანობის შედეგად საკუთარი სახსრების დაგროვების ღრმეებს, საშუალებებით უზრუნველყოფას და სხვა.

საწარმოს შინაგარეო მდგომარეობის
მახასიამოვნარი მაჩვენებლები

ცხრილი № 7

მაჩვენებლების დასახელება	პერიოდის და საწყისი სისაფრთხის	საანგარიშო პერიოდის ბოლოს	გადამართა
1) საკუთარი საშუალებების და სესხის დანაშტრების კოეფიციენტი სესხი	0,830	0,889	+0,059
საკუთარ საშუალებებთან			
2) გრძელვადიანი სესხის მოზიდვის კოეფიციენტი	0,132	0,103	-0,029
3) საკუთარი საშუალებების მანერა- შინაგარეო კოეფიციენტი	0,350	0,337	-0,013
4) ამორტიზაციის დაგროვების კოეფიციენტი	0,388	0,382	-0,006
5) საწარმოს წინადაწილი ბირთვული და მანერა- შინაგარეო საშუალებების რეალური ღირებულების კოეფიციენტი	0,499	0,448	-0,051
6) საწარმოს წინადაწილი ბირთვული საშუა- ლებების რეალური ღირებულების კოე- ფიციენტი	0,208	0,222	+0,014
7) საკუთარი წყაროებიდან მანერა- შინაგარეო საშუალებების უზრუნველ- ყოფის კოეფიციენტი	0,283	0,400	+0,117
8) დამოუკიდებლობის კოეფიციენტი	0,546	0,529	-0,017
9) შინაგარეო მდგომარეობის კოეფიციენტი	0,630	0,590	-0,04
10) დაგროვების კოეფიციენტი	1,205	0,124	80,081

საერთაშორისო სამშენებლო სამუშაოების განხორციელება

ესი წარმომადგენელის სესიის საბით მოხილული მდგომარეობის განხილვის საკუთარი სახსრების ჯამზე [(1113+1113):13] ის მოუთხოვს, თუ რა რაოდენობის თანხა მოიხილა წარმოებამ სესიის საბით საკუთარი სა-
შუალებებიდან აქტივში ჩაღებულ ერთ მანეთზე. ჩვენს მაგალითში
წლის დასაწყისისათვის ამ კოეფიციენტმა შეადგინა 2448:2969=0,823
მხოლოდ საანგარიშო პერიოდის ბოლოსათვის— 2862:3218=0,892. მოცემუ-
ლი მონაცემები მგაქვს მნიშვნელოვანია, რადგანდაც ისინი სესიის
საბით მოხილული თანხისაგან წარმოების ფინანსური დაზოგადების
მარეგულირება. ჩვენი მაგალითი ურყევებს, რომ თუ საანგარიშო პე-
რიოდის დასაწყისისათვის საკუთარი სახსრების აქტივში ჩაღებულ თ-
მოდელ ღირებულებაზე წარმოებამ მოიხილა 82,0 პროცენტით სესიის საბით, ამ
პერიოდის დასასრულისათვის სესიის საბით მოხილული თანხა საკუთა-
რი ღირებულების თითოეულ ღირებულებაზე 82,9 პროცენტზე გაიზარდა. ე.ი.
გამდინარა წარმოების დამოკიდებულება სესიის საბით მოხილულ სახს-
რებზე და ის თანდათანობით კარგავს თავის ფინანსურ მდგომარეობას.
კრიტიკულად შეიძლება ჩაითვალოს სიტუაცია, როცა მოცემული კოეფი-
ციენტი გადაჭარბებულად იწევს "ერთზე". ამ შემთხვევაში მცვეთად
ფიქროვს წარმოების ფინანსური ავტონომიურობა და მდგრადობა. თუმცა

საბრუნავ სამშენებლო მომსახურების საგნებთან დაკავშირებით
მზა პროდუქტია, მომავალი პერიოდის ბაზრები, ფულადი სამშენებლები,
დებიტორული დავალიანებები და სხვა ბრუნვა, ჩაღებული აქტივები,
წილობა დამატარს ბრუნვაში მყოფი ფასიანი ქაღალდები (გარდა ბა-
ლანსის ! განაყოფში მოხვედრილი ფასიანი ქაღალდებისა),

საბრუნავი სამშენებლების ბრუნვადასს შემდეგი ძირითადი მაჩ-
ვენებლების მიხედვით განსაზღვრავენ: 1. ბრუნვალობის კოეფიციენტი
2. ბრუნვის სიჩქარე და 3. დამატების კოეფიციენტი. ბრუნვალობის
კოეფიციენტი მიიღება შემზარუნებულ სამშენებლო ჯამის გაყოფით
ავანსირებულ სამშენებლო ჯამზე. ბრუნვის სიჩქარე (შემზარუნების
ხანგრძლივობა) მიიღება წესდებისათვის ამონაკვების გაყოფით საბრუ-
ნავი სამშენებლების სამშენებლო დროებულებაზე. დამატების კოეფიციენტი

ნიოდება ყველა საბრუნავი საშუალებების საშუალო ღირებულების შემოღობით ჩველიზაციის ანონაცებთან, ანუ ჩამდენი საბრუნავი საშუალებები მოდის ჩველიზებული პროდუქციის ერთ ყაფაზე.

თანახმად შემოადნიშნული ბრუნვადობის მაჩვენებელთან განსაზღვრისა და შესაბამისი ფორმულებისა შეიძლება ავაგოთ შემდეგი ანალიტიკური ცხრილი:

ცხრილი № 8

სტრუქტ.	წინააღმდეგობა	აღნიშვნები	წინა წელს	საანგ. წელს
1.	I ანსაღუერტი სილიტები			
2.	ჩველიზაცია (ანონაცები)	Σ^P	3400	3633
3.	საბრუნავი საშუალებების საშუალო ნაშთი	E	1800	1923
3.	ყველა ჩველი (პერიოდი ღებები)	T	360	360
	I: შევარდებითი სილიტები			
4.	ბრუნვადობის კოეფიციენტი	$\frac{\Sigma^P}{E}$	1,768	1,837
5.	ერთი ღის ბრუნვა	$\frac{\Sigma^P}{T}$	9,444	9,814
6.	ბრუნვადობის სირქარე	$E : \frac{\Sigma^P}{T}$	190,597	195,444
7.	დანაგრების კოეფიციენტი	$\frac{E}{\Sigma^P}$	0,5294	0,544

ცხრილის თანახმად წინა წელს ბრუნვადობიდან გამოძიწინარე საბრუნავ საშუალებების საჭიროება იქნება $\frac{3533 \times 190,59}{360} = 1854$ შეატობრივად ბრუნვადობა ერთ 1923 ანუ 69,1-მ მეტი, რომელიც გამოიწვია ბრუნვადობისა, მისი ღებად (დაყოვნებამ).

გრძელვადიანი სესხის მოზილვის კოეფიციენტი განიყვლება გრძელვადიან, კრედიტების და სესხების ღანის გაყოფით საკუთარი და გრძელვადიანი სესხების ღებზე. ის ურვენებს გრძელვადიანი სესხების წილს, რომელიც მოზილულია წარმოების აქტივების თანაბრად დაფინანსებისათვის. საანგარიშო პერიოდის დასაწყისისათვის ეს მაჩვენებელი ული იყო: $450 : (2450 + 450) = 0,132$, ხოლო საანგარიშო პერიოდის ბოლოსათვის $570 : (3215 + 570) = 0,103$. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, საანგარიშო პერიოდის ბოლოსათვის ქონებაში გრძელვადიანი დამანებების თითოეული მანეთი ნახლავ 10,3 კაპიტალ ფინანსდება.

საკუთარი საშუალებების მანერები კრედიტების არს
საკუთარი საბრუნავი საშუალებების განაცხადი მდელი საკუთარი საშუა-
ლებების მყარების ჯანზე. ის ურევენებს წარმოების მიერ საკუთარი
საშუალებების განთავსების მიზნობის (მიქნილობის) ხარისხს.
საანგარიშო პერიოდის დასაწყისისთვის ის ტლი იყო $1033:2950=0,350$,
ხოლო ბოლოსათვის— $1023:3210=0,317$. მანერები კრედიტები საკ-
ნაო მდელია, მაგრამ მას აქვს შენეობის ენეენეცა, რამდელი
განთავსლებას პოლობს საწარმოს ღრანსური ავტონომიუობის გაუა-
რესებაში.

ამრეტიზაციის დატრების კრედიტები წარმოადგენს საკრე-
დი ამრეტიზაციის (გაუენილობის) ჯანის შევარებას ამრეტიზება-
დი ქანების საწყის (პირედელ) ღირებუებასთან. ის ურევენებს იმო-
ხილიზებული სახსრების განთავსისულებების ინტენსიუობას (ძირთად
საშუალებებში და არამატერიალურ აქტივებში). ბაღანსის აქტივის
განაცხადის მონაცემების მიხევიდ ის ტლია: საანგარიშო პე-
ოდის დასაწყისისათვის— $(735+54):(1260+171)=0,388$; საანგარიშო პე-
ოდის ბოლოსათვის— $(670+96):(222+306)=0,352$.

საწარმოს ქონებაში ძირთადი და მატერიალური საბრუნავი სა-
შუალებების ტელური ღირებულების კრედიტები ურევენებს, რამდენად
ეფექტურად განთავსება წარმოების საშუალებები საღწარმო სატნო
მიანობისათვის. ის გამოიანგარიშება, რატოც მკრეფასიანი და
სწრაფუედადი საგნების სანაღი ღირებუების ჯამის, ასევე ძირ-
თადი საშუალებების, საწარმოო მარაგის და ღუმეაქტებელი წარმო-
ების ღირებუების შევარება ბაღანსის ჯამთან. საანგარიშო პერიო-
დის დასაწყისისათვის ის ტლი იყო $(1125+926+239+403):6398=0,499$,
ხოლო ბოლოსათვის $(1350+662+241+473):1880=0,448$. საწარმოის ეს სო-

ლიდე უკრეტიეს შემთვევაში 0,6 უნდა აღემატებოდეს. ამ კრედი-

საკუთარი წყარებიდან მატერიალური საბრუნავი საშუალებების
უზენევედადის კრედიტები მიიღება ნაღდი საკუთარი საბრუნავი
საშუალებების შედარებით პასუვის ბაღანსის I ნაწილის ჯამთან.
საანგარიშო პერიოდის დასაწყისისათვის ის ტლი იყო
 $(2950-2367):2063=0,283$, ხოლო ბოლოსათვის— $(3218-2505):1783=0,400$.

ბაღანსის აქტივის რეალიზება ნიშნავს ქაზების ფულად გადაჭრევას. ბაღანსის პასივისადვის დამახასიათებელია ვალის დაფარვის უნარიანობა, ე.ი. მას შესწევს უნარი გაჭრეს გადადღის შედეგად. აქედან გამომდინარე, ლიკვიდრობა არის კავშირი აქტივის რეალიზებადობასა და პასივის ვალის დაფარვის უნარს შორის. ამ მაჩვენებლებით (ფაქტორებში) დამწერებსებური არიან ბანკები, ნიშნულბეზნი, აქტიონერები.

ბაღანსის ლიკვიდრობის ღირის განსაზღვრისადვის საჭიროა აქტივის იმ ნაწილის შედარება, რომლის რეალიზება გარკვეულ ვალებში ხდება, პასივის იმ ნაწილთან, რომელიც ასევე ღირის ანავე პერიოდში უნდა იქნეს გადახდილი. თუ ასეთი შედარებისას აქტივის რეალიზაცია ისეთ შედეგს იძლევა, რომელიც საკუთარისა ვალებულებების დასაფარად, მაშინ ამ ნაწილში ბაღანსი ლიკვიდრი იქნება. ე.ი. წარმოება გადახდისუნარიანია. ე.ი. რაღესაც ღირის ამა თუ იმ მონაცემში პასივის ვალებულებები სარეალიზაციო ღირებულებას აღემატება, საწარმო არ არის გადახდისუნარიანი. ბაღანსს, რომელიც შენუშავებულა გადახდისუნარიანობის გამოსაანგარიშებდაჲ ლიკვიდრობის ბაღანსი ეწოდება.

ლიკვიდრობის რაღენობრივი შეფასება ნედლი რიგი მაჩვენებლების მიხედვით შეიძლება გაკეთდეს, რომლებიც ბაღანსის მონაცემების მიხედვით გამოითვლება: ამ მაჩვენებლებს მიეკუთვნება აბსოლუტური ლიკვიდრობის კოეფიციენტი, დაფარვის შუალედური კოეფიციენტი, დაფარვის ხარვეზი კოეფიციენტი.

აბსოლუტური ლიკვიდრობის კოეფიციენტი წარმოადგენს საბრუნავი საშუალებების მობილური ნაწილის შეფარებას წარმოების მოკლევადიან ვალებულებებთან. საბრუნავი საშუალებების უფრო მეტად მობილურ ნაწილს წარმოადგენს ფულადი სახსრები და მოკლევადიანი ფასიანი ქაღალდები. პერიოდის დასაწყისისადვის ეს მაჩვენებელი უდრიდა $(477+275):1998 \times 100 = 17,7\%$, ხოლო ბოლოსადვის უდრიდა $(4322+325):2492 \times 100 = 23,1\%$. ანრიგად საანგარიშებო პერიოდის

ბილსადვის ფულადი სახსრების და დივიდენდი ფასიანი ქაღალდების
ჯამი არსებობდა გაიზარდა. საწარმოს შედგენილ დავუდებულ ფულად
მოკლებადიანი ვალდებულებების შედგენილ სტრუქტურაში. მხედველობაში
მივიღებთ იმას, რომ ვალდებულების გადახდენის ვალდებულება აქვს
არამედ განვიხილავთ ღარი, ამ შემთხვევაში წარმოების შესაბამის-
ობები უფრო მეტად წიგნდება წესდებს. შეიძლება საკმაოდ დიდი
დღეა ამ ნაჩვენებლის მნიშვნელობა, თუ ის აღემატება 6,2-0,25.

ვალდებულების შედგენილ კუთვნილება შეიძლება ნიშნავდეს, თუ საკ-
რედიტო ვალდებულებების დასაფარად მთლიანობაში იქნება ასევე ან-
გარიშსწორებაში ხყოფი საშუალებები. ჩვენს ნაკადობში საანგარიშო
პერიოდის დასაწყისში ის უფრო იყო 908:1996=100:48,4%, ხოლო ბი-
ლსადვის-1772:2492=100:71,9%. შეიძლება ამ კუთვნილების შედგა-
ნების განარჩევა 0,7-0,8 დიპანსიონი ძველს. როგორც ჩანს, საანგა-
რიშო პერიოდის დასასრულისათვის დაფარვის შედგენილ კუთვნილება
საწარმოში არსებობდა გაუმჯობესდა და ისევე ღირს ნიშნავდა, რომე-
ლი მიღებულ კრიტერიუმებს აკმაყოფილებს.

დაფარვის საშუალო კუთვნილება წარმოადგენს უფრო მეტად გადახ-
დენის არიანობის შემთხვევაში ნაჩვენებებს. მისი განარჩევაში
სას რიგობებში ჩავედნ ყველა საბრუნავ საშუალებას, მათ შორის
ნაქონიანებს. ამრიგად, საწარმოს მიმდინარე საკრედიტო ვალდებულებ-
ები უზრუნველყოფილი ხდებიან მატერიალური საბრუნავი აქტივებით.
საანგარიშო პერიოდის დასაწყისისათვის ეს კუთვნილება უფროა
(2063-53+768):1978=1,49, ხოლო ბილსადვის ეს კუთვნილება უფ-
როა (1783-65+1792):2492=1,41. აუცილებელია ნახვედობაში იქნეს
მიღებული ის, რომ თუ ნაჩვენავი აქტივების შედგენილ საკრედიტო
ვალიანობებთან (მოკლებადიანი) ერთად ნაკლებს შეადგენს, ეს
იმას ნიშნავს, რომ საბრუნავ ვალდებულებების გადახდენა შეუძლებელია.
1:17 თან ვარდობის ღირსი შეწარმის ან აქვს ნაქონიანების თავისებულებ-
ა გადამხდენილების მიღების მიზნით. თუ ეს თანაფარება უფრო
ნების, ვიდრე 1:1, საშინ ეს ნაჩვენებელი მიგვანიშნებს წინანსების

აქასწორ ფორმირებაზე (განყოფილება წარმოების სერიალური ელემენტები). თუ გავითვალისწინებთ, რომ ასეთი კოეფიციენტის დეორული სიდიდე განისაზღვრება 2-2,5 ზონებში, მაშინ წარმოებაში დაფარვის საერთო კოეფიციენტი, რომელსაც ანალიზი უკავშირდება, საჭიროზე დაბალი იყოს და საანგარიშო პერიოდის განმავლობაში რამდენადმე შემცირდა კიდევ. ბუნება სინამდვილეში ანგარიშების ფორმების გაუღწევად, საბრუნავი საშუალებების ბრუნვალობით, ღარიბი და სხვა დავისებურებებით სავსებით დამაკმაყოფილებელი შედეგები მიიღება მივიღოთ მნიშვნელოვნად ნაკლები (მაგალითად ერთზე მეტი) დაფარვის საერთო კოეფიციენტის დროსაც.

მაშასადამე, საანგარიშო პერიოდის ბოლოსათვის უკავშირდება რა მთლიანობა ყველა საბრუნავ საშუალებებს, შესაძლებელი ბუება სრულად იქნეს დაფარული მინიმალურ საკრედიტო ვალდებულებები და ვალდებულებები ანგარიშზე. რის შედეგადაც წარმოების აქტივში რჩება საბრუნავი საშუალებები 1010 ათასი ლარის ღირებულებით (1783-66+1792)-2492, რომელიც შეიძლება გამოყენებულ იქნეს გრძელვადიანი კრედიტების და სესხების დასაფარად (370 ათასი ლარი) და სხვა ნივთებისათვის. წარმოების გადახდისუნარიანობა საერთოდ უზრუნველყოფილად შეიძლება ჩაითვალოს.

სააქტივო და კოპერაციული წარმოებისათვის, ასევე ამხანაგობებისათვის შეზღუდული პასუხისმგებლობით აქტუალურია საკუთარი ფინანსური საშუალებების დაცულობის შეფასება, რომელიც კონცენტრირებულია საწესდებო, სააქტივო ან საპაირო ფონდებში. ასეთი საწარმოებისათვის საწესდებო (საპაირო, სააქტივო) ფონდი იმ ზღვარზე მეტად არ უნდა შემცირდეს, რომლის ღირებულება რეგისტრირებულია მათ წესდებებში. იმისათვის, რომ საწესდებო ფონდი შენარჩუნებული იქნება, თუ მისი სიჭარბე საანგარიშო პერიოდის ბოლოსათვის შენატანების და აქტივურებისათვის გადასახადის განთავსებით იმაზე ნაკლები არ იქნება, რა ღირებულებისაც ის იყოს ამ პერიოდის დასაწყისისათვის. საწესდებო ფონდის დიდი გაზარდული დანება განისაზღვრება დამფუძნებლების ანგარიშიდან საპაიროს განაწილებით.

მარტივი ტრადიციული ხერხის გამოყენებით საწარმოს გადახდის-
უნარიანობის ანალიზისათვის და საწარმოს შესაფასებლად, თუ როგორია
საწარმოს მზადყოფნა გადახდისუნარიანობის მხრივ, ასევე ლიკვიდობის გან-
საზღვრის ღირს გასათვალისწინებლად, სასარგებლოა გადახდისუნარი-
ანობის ბაღანსის გაკეთება ე.ი. -ზადიტიკური ბუღალტრულ, ბაღანსის
მუხლების მიხედვით განსაზღვრავს გადახდის საშუალებებსა და ვალდებუ-
ლებებს, დაავჯუფებს ერთ მხარეს საშუალებებს, ხოლო მეორე მხარეს
ვალდებულებებს და მათი სხვაობით დაადგენს საშუალებების მეტ-რას
ან ნაკლებობას. მუხლების ზეირვეა უმჯობესია სუბიექტური მიდგომით
განისაზღვროს. სამაგალითო ბაღანსი (ცხრილი №2) მიხედვით იქნება:

გადახდისუნარიანობის (გადახდისუნარიანობის)
ბაღანსი

ცხრილი №2

ა მ გ ი ვ ი			ა მ ს ი ვ ი		
დაფარვის საშუალებები	წლის და- საწყ- ისი	საან- გარიშ- გებო- ბური- ლის ბოლოს	გადა- ხდის ვალდებულებები	წლის დასაწყ- ისი	საან- გარიშ- გებო- ბური- ლის ბოლოს
1. საწარმოს მარტივი მცირეფასიანი და სწრაფცუვეთადი საგ- ნების მარტენი ღირ- ებულებები	926	662	1. სარეზერვო ფონდი	65	82
2. დაუნდავრებული წარ- მოება	219	241	2. სპეციალური და- ნიშნულების ფონდი	185	167
3. დაუნდავრებული წარ- მოება	403	473	3. გაუნდავრებული მოგება	-	124
4. მომავალი პერიოდის ხარჯები	63	65	4. გრძელვადიანი კრე- დიტი	450	300
5. მზა პროდუქტია	442	342	5. გრძელვადიანი სეს- ხები	-	70
			6. მოკლევადიანი კრე- დიტები	1185	1331
6. ანგარიშსწორებანი დენიტირებანი	515	916	7. ანგარიშსწორებანი კრედიტორებთან	1140	886
7. ფულადი საშუალე- ბები: სადავო	1	4	8. აკანსები	-	220
ანგარიშსწორების ანგარიში	77	322	9. ს-საღიფნელი ბარ- ჯის რეზერვი	12	37
დანარჩენი ფულადი საშუალებები	275	328	10. საექვე ვალის რე- ზერვი	-	10
ჯამი	2699	3431	ჯამი	3002	3216
გადახდის საშუალება ან ნაკლებობა	103	-	გადახდის საშუალე- ბათა სიჭარბე	-	216
ბაღანსი	3002	3431	ბაღანსი	3002	3431

ცობილის თანახმად საწარმოს ღირებულების საბუღალტრო უპირატესი ზრდის შედეგად წლის დასაწყისში ღირებულების საბუღალტრო 100-ით ნაკლებობა შეიცვალა სიკაბრძო 215 და ფინანსური მდგომარეობა გაუმჯობესდა.

ჩვენს მაგალითში საწესდები ფონდი საანგარიშო პერიოდის განმავლობაში 162 ათასი მანეთით გაიზარდა და არაუკიდრადი საფუძველი არ აკისრებს ვიფიქროთ, რომ საწარმოში დასაქმებულთა გადასახადებზე მიღებული თანხის ჩააღწერებას გადააქარბა, რამდენადაც დაგროვილი მიგების გაუნაწილებელი თანხა 124 ათასი მანეთით გაიზარდა საანგარიშებზე პერიოდის განმავლობაში. სპეციალური ფონდების მხალსი მანეთით ზემოქრება ასევე ამ დაგროვილი მოგების მაგებაში თავსდება.

დაწლუკიფებლობის კოეფიციენტი წარმოადგენს საკუთარ საბუღალტრო წყარობის ჯამის (პასივის I განაყოფი) შეფარდებას ბალანს ნეტო ვალუტასთან, ეს კოეფიციენტი მნიშვნელოვანია როგორც ინვესტორებისათვის, ასევე საწარმოთა კრუფტობისათვის, ის თბასიფებებს საწარმოს ქონებაში მტკაცუობის მიერ ჩადებულ საბუღალტრო წილს. ეს შიჩვენებელი ჩვენი მაგალითის მსხეულით 0,546-დან (2930,5398)0,529 (3218,6080)-მდე შემცირდა ე.ი.17 პუნქტით შესაბამისი დასკვნა იქნება, რომ საწარმოს ქონების დიდი ნაწილი ფარმირდება საკუთარი წყარობის ხარჯზე, მაგრამ შემოჩნება შემცირების ტენდენცია.

ფინანსური მდგომარეობის (სტაბილურობის) კოეფიციენტი გამოვლდება საკუთარი საბუღალტრო (პასივის I განაყოფი) და გრძელვადიანი სესხების ჯამის გაყოფით ბალანსის-ნეტო ვალუტაზე. ის გვიჩვენებს დაყინანსების წყარობის წილს, რომლის ხანგრძლივი უკუთ გამოყენება შეუძლით საწარმოს საქმიანობაში. ჩვენი მაგალითის მიხედვით - 0,638 (2950,450):5398, ხოლო წლის ბოლოს - 0,590 (3218,300,70):6080. აქაც შემოჩნება შემცირების ტენდენცია.

დაფინანსებრის კოეფიციენტი წარმოადგენს საკუთარი საბუღალტრობისას სესხის თანაფარდობის შემტუნებულ კოეფიციენტს. ის მიუთითებს საქმიანობას გეოარესებზე თუ შიორდება დე საშიშ ფინანსურ მდგომარეობაზე, თუ ერთზე ნაკლებზე გახდება. ჩვენი მაგალითის მიხედვით მდგომარეობა გაუარესდა: 1,205 (2950,2448):6080. I, 124 (3218,2862):6080 ე.ი. 0,205-ით.

მცირე საწარმოებისათვის გადასს შეიძლება მიეცეს შემოღობვა მატერიალური საშუალებებით, თუ ეს სა-
 ლეონა შეაჩვენა შესაბამისი პირობებით, შესაბამისად გადასს შეიძლება შეაჩვენა სიონის

მცირე საწარმოს საგარეო გადასს

(ცხოველი პირობითა)

ცხრილი # 10

მუხლის №	საწარმოთა გადასხედება	თანხა	მუხლის №	საწარმოთა გადა- სხედება	თანხა
I მცირე საწარმოთა გადასხედება			I საგარეო საწარმოთა გადასხედება		
1.	შენიშნული, ნაგებობები (თხრო)	1000	1.	საწარმოთა გადასხედება	1200
2.	დასახლები, იარაღები	600	2.	საწარმოთა გადასხედება	400
3.	მანქანები, სასაწყობოები	170	3.	მანქანები	300
ჯამი		1770	ჯამი		1900
II საწარმოთა გადასხედება			II საწარმოთა გადასხედება		
4.	ქარბედი (მცირე, მანქანა და	700	4.	მანქანის გადასხედი	250
5.	მანქანები (საქონელი)	210	5.	საწარმოთა გადასხედება	
6.	სადაბო	90	6.	მანქანის გადასხედი	250
7.	სადაბო ანგარიშები	400	7.	საწარმოთა გადასხედება	120
8.	დამამუშავებელი	100			
ჯამი		1500	ჯამი		600
III საწარმოთა გადასხედება			III საწარმოთა გადასხედება		
9.	საწარმოთა გადასხედება	250	9.	საწარმოთა გადასხედება	270
10.	საწარმოთა გადასხედება	150	10.	საწარმოთა გადასხედება	160
			11.	საწარმოთა გადასხედება	40
ჯამი		400	ჯამი		470
შედეგი			შედეგი		
		3970			3970

ეს პრინციპი ჯაფოთ საფუძვლად უდებს მომქმელ ბაღანის სტრუქტურას, რომელიც ახლო პერიოდში ექვემდებარება შენდგომ სრულყოფას და უკვე მოწინააღმდეგე პაროქიის განახნად მოსაძღუნელი ბაღანის ჭოჩმა და შინაარსი მიიღებს პერიფერ სახეს:

მოსაძლუნელი ცვლილებების შესაბამისი

ბადანის სტრუქტურა

ცხრილი № II

აპიკვი	საანგარიშ- შეგებ პე- რიოდი	პასივი	საანგარიშგე- ბო პერიოდი
ა. საწარმოს საწესდებო კო- მიტატი შეუქმნელი შესა- ტანებო ბ. ძირითადი კაპიტალი 1. მატერიალური საშუალებები 2. არამატერიალური ბატონობი 3. ფინანსური ღამანდებანი გ. საბრუნავი საშუალებები 1. საწარმოო მარაგი 2. სხვი საბრუნავი საშუა- ლებები დ. მიმავალი პერიოდის ხარჯები		ბ. საკუთარი კაპიტა- ლი 1. კაპიტალი 2. რეზერვები 3. მიზნობრივი ფი- ნანსება 4. მოგება-ზარალი გ. ანარიცხები დ. მოხდელი კაპიტალი და ღანარჩენი პასი- ვები 1. სესხები 2. ვალდებულებები დ. მომავალი პერიოდის შემოსავლები	
ბალანსი		ბალანსი	

ဆရာတော်: ဂုဏ်ထူးကောင်း ဖြစ်သော အားလုံး မိမိတို့၏အားကိုးရာ ခုနစ်နှစ်အတွက် အားကိုးရာ ဖြစ်သော

ახალ ბაღანსში შეიძენება მიწის ღირებულება (დასი), რომელიც ჯერ (საბო-
ლოდ) დაზუსტებული არ არის, ეს და სხვა ზოგიერთი გარემოება შესცვლის ბა-
ღანსის რაც შეეძენებოდა გაგებას, ამასთან სანამ ბაღანსის მუხლების გა-
გება და შენაარსი საკანონმდებლო ინსტრუქციული ნორმატივებით (რეკომენდაცი-
ები) არ დაზუსტდება და შესაბამისი საბუღალტრო აღრიცხვის ახალი ანგარი-
შა გეგმა არ დაამუშავდება, ჯერის მომქმედ შიყრებში გატარებული მონაცემ-
ების ჩასმა მასალაგანელ ბაღანსში გამოიწვევს ეზუსტებასა და დარღვევას,
აღეიწა წავი შევიკავთ ბაღანსის საგარეულო პროექტის მუხლების მაჩვენებ-

და ციფრბრძოვი მონაცემებით ილუსტრირებაზე. ამასთან არსებითი განსხვავება წარმოების საშუალებების გაგებაში ის არის, რომ ძირითადი ღონეების (საშუალებების) ნაცვლად შემოღის ძირითადი კაპიტალი, რომლის პოზიციები სამ ჯგუფად იყოფა:

ა) -ძირითადი კაპიტალის არამატერიალური ფასეულობა, რომელიც უმეტეს შემთხვევაში წარმოადგენს უცვლელს, ასევე მატერიალური ფასეულობა, რომელიც საწარმოს ხანგრძლივი პერიოდის განმავლობაში ემსახურება; ბ) ძირითადი კაპიტალის მატერიალური ფასეულობა, რომელიც სარგებლობის შედეგად არ ექვემდებარება ღირებულების შემცირების წესს (მაგ. შენობა ნაგებობანი, მანქანა-დანადგარები, ღირსის აღჭურვილობა) ან რაღაცეაზე არ ვრცელდება სარგებლობის განმარტებული ღირებულების შემცირება (მაგ. მიწის ნაკვეთი); გ) ფინანსური ძირითადი კაპიტალი, რომელიც უპირატესად სესხისა და აბორტირებული მოხმარებები. ფინანსური ძირითადი კაპიტალის ნივთები გეგმიურად არ ჩამოიწერება.

მატერიალური ძირითადი კაპიტალის შემთხვევაში მიწის ნაკვეთი და ნაგებობანი, სხვის ნაკვეთზე არსებული ნაგებობების ჩათვლით წარმოადგენს ერთიან პოზიციას. ზემოქმედული ეხება ბალანსში ნათესავს. ძირითადი კაპიტალი. ბუღალტრულ დავარში ცალ-ცალკე უნდა იყოს გამოყოფილი მიწის ნაკვეთი და შენობა-ნაგებობანი, რად პოზიციებელია მიწის ნაკვეთისა და შენობა-ნაგებობების შემთხვევის ხარჯების განაწილებულად ასახვა. განაწილების მატებად იყენებენ მოცემულ დროში შესატყვის ღირებულებებს შორის არსებულ ყველაზე მინიმუმებს.

საბრუნავი საშუალებები იცვლება საბრუნავი კაპიტალის პოზიციით, რომელიც შედის ის მატერიალური ფასეულობა, რომელიც მხოლოდ მოკლე დროის მანძილზე რჩება საწარმოში.

გადაწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება საწარმოს ხელმძღვანელობის ბიუროსი გამოყენების მიზნის განსაზღვრას. ასე მაგალითად, შენობა-ნაგებობაც შეიძლება მივაკუთვნოთ საბრუნავ კაპიტალს, თუ შენობები აიკვება შემოღობი განსხვავების მიზნით.

5. ბადაშის ანგარიში

ინფორმაციის და მისი ხარისხის შესაფასებლად საბაზრო ურთიერთობის პირობებში საჭირო გახდა აუდიტორული სამსახურის შემოღეობა. რამდენიც საბუღალტრო საქონლობაზე ინფორმაციის მომხმარებელს ნიაჭვდის სპეციალისტის კომპეტენტურ მსახურებას ფინანსური ანგარიშგების სისწორისა და ხარისხის შესახებ.

ბუღალტრულ-აუდიტორის პროცესში წარმოიშვა სააქციო კომპანიებში, როგორც აქციონერები, კრედიტორები და საგადასახადო სამსახურები იძულებული შეიქმნენ მოეძებნათ უცხო დამოუკიდებელი სპეციალისტი, რამდენიც ობიექტურად შეაფასებდა საწარმოს საფინანსო მდგომარეობას.

საბაზრო ურთიერთობის განვითარებასთან ერთად ხდებოდა აუდიტორული სამსახურის მოულოდნელად და ასორტიმენტის გაფართოება რის შედეგადაც უცხოეთში ჩამოყალიბდა მრავალი აუდიტორული ფორმა რამდენიც ბუღალტრული აღრიცხვის ტრადიციულ მონსახურებასა და კონსულტაციასთან ერთად ეწევიან საექსპერტო საქმიანობას საგადასახადო დახედავით სწავლებასა და იმდენად რეკომენდაციებს საწარმოს (ბიზნესის) მმართველობითი საქმიანობისა და ინფორმაციული ტექნოლოგიის, მარკეტინგის, მატერიალურ-საწარმოო ნარკების, ეკონომიკური დახედავებისა და პროგნოზირების, საბანკო და სადაზღვევო საქმის და სხვა საქმიანობის სწორი და ყაბრადიანი წარმარებისათვის. ყოველივე აღნიშნულის ჩატარება შეუძლებელია ეკონომიკური ანალიზის გარეშე და ზემოაღნიშნული ბადაშის წაკითხვის და მისი ანალიზის სადგომები იადაშის აუდიტის ჩატარების საფუძველს წარმოადგენს. ამდენად ამ შემთხვევაში აუდიტი ანალიზის შედეგების მაჩვენებელად სისწორის (უტყუარობის) შემოწმებას წარმოადგენს და მის მომხმარებელზე დაყვანის საქმეს უმსახურებს.

აქედან გამომდინარე, რომ ევროპის ქვეყნებში და აშშ-ში სახელმწიფო ორგანოების დამოკიდებულება აუდიტორული ორგანიზაციებისადმი სხვადასხვა ნაირია. ასე მაგალითად აშშ-ში და დიდ ბრიტანეთში აუდიტორული ორგანიზაციები უამყოფელად არიან, ფინანს ანგარიშგებ აუდიტორებს, ანიშებენ ნადაშის შესაფასების უფალი-რაციას და შემდეგ შეაფასებს აუდიტორებს.

როგორც ასრულებენ თავიანთ პოეტურ სივრცეებს, კონკრეტულად ევროპის ქვეყნებში ავღიტირული საქმიანობის ორგანიზაციას ახლებზე წამოავსებო ორგანოები.

საქართველოს რესპუბლიკის კანონში "ავღიტირული საქმიანობის შესახებ განმარტებულია : ავღიტი არის ფიზიკური პირი რომელსაც აქვს საქართველოს ტერიტორიაზე ავღიტირული საქმიანობის ღიებუზი"(მუხლი-4). ავღიტირი სტატუსის მიხედვით, დამოუკიდებელი ექსპერტია და თავის საქმიანობას ახორციელებს საკუთარი პასუხისმგებლობით ფაქტორული მასალებისა და მოქმედი ნორმატიული და საკანონმდებლო აქტების მიხედვით.

ავღიტის საქმიანობის სპეციფიკიდან გამომდინარე ავღიტის სახეებიც სხვადასხვაა. უპირველეს ყოვლისა ერთმანეთისაგან უნდა განვასხვავოთ სამინიციბატივო და სავადლებულო ავღიტი. სამინიციბატივო ავღიტის რატარება ჯგომ სამეურნეო სუბიექტის ნებასურვილზეა დამოკიდებული, ხოლო სავადლებულო ავღიტი საკანონმდებლო წესით რეგულირება და სავადლებულოდ ყველა საწარმოსათვის, რომლის რატარების წესი და დრო წინასწარაა დადგენილი სახელმწიფო მმართველობის ორგანოების მიერ. საქართველოს რესპუბლიკის ავღიტირული საქმიანობის შესახებ კანონის დანახმად (მუხლი 2), "ავღიტირული საქმიანობის ხორციელება საქართველოს რესპუბლიკის სპეციალურად უკლებამოსილი სახელმწიფო ორგანოების მიხედვით სამეურნეო სუბიექტების ფინანსური კონტროლი საგან დამოუკიდებლად". ამასთან მუხლი 8 აღნიშნავს რომ "ავღიტირული საქმიანობის ხორციელების სასტემაში სახელმწიფოს ფუნქციონის განხორციელებასთან დაკავშირებით პარალელური გადამკვეთილები, იქმნება საქართველოს მმართველი ორგანოს ავღიტირული საქმიანობის სტატუსი". რომლის დანახმად და შეფასებები რეკომენდაციების შეწმდებება. აქვე მე-17 მუხლი მოითხოვს, რომ "სამეურნეო სუბიექტებს უფლება აქვთ ამოირჩიონ ავღიტირი (ავღიტირული ფირმა) ავღიტირები დამოუკიდებელი არიან თავიანთი კლიენტებისათვის, აგრეთვე შესაძლო მხარისაგან, მათ შორის სახელმწიფო ორგანოებისათვის, აგრეთვე იმ ავღიტირული ფირმის რეკომენდაციებისა და ხელმძღვანელებისაგან, სადაც ისინი მუშაობენ".

აუღიბის ჩატარების ამოცანებიდან გამომდინარე, ზუ რამდენაღ სრულად და უტყუარად არის ასახული საბუღალტრო ანგარიშებსა და ანგარიშგებებში ფაქტობრივად გაწეული ღანძარგები, მიღებული შემოსავლები და ფინანსური შედეგები. ნიშ უნებებს, რომ ყოველივე ზემოაღნიშნულის გარეშე შეუძლებელია გამოვავლინოთ საწარმოს სამეურნეო. საშუალებების მიღიანაჲ ქონებისა (კაპიტალის) და მათი წარმოქმნის წყაროების მაციონალურად განთავსებისა და მიზნობრვად გამოყენების შესაძლებლობა და სხვა. ეძლიან. აუღიტში ბაღანსის ნაწილს გადამწყვეტი მნიშვნელთა აქვს ფინანსური მდგონარეობის შეფასების საწმერო.

ბაღანსის აუღიტი უნდა ჩატარდეს მარტენებელთა ეკონომიკური წინააღისისა და მასში გაწლავებული ქულებიის მიხეფიკი ე.ი. მირითაჲი კაპიტალი და მომტმეი ბაღანსის შესაბამისად არაბატერიალური საშუალებებიო (აქტივებიო).

არამატერიალური აქტივების აუღიტში იგულისხმება პარველადი იურიდიული და საადრიცხვო ლოკუმენტების გაწონების სისუორისა და საწარმოს ინტელექტუალური საკუთრების ბუღალტრული აღრიცხვის ორგანიზაციიის შემოწმება. არამატერიალური აქტივების ობიექტებია: აღმოჩენები, გამოვლინებები, ნიშუშები, პროგრამები, საექსპერტო სისტემები, "წოჲ-პაუ", საფავრო-საიღუმლეობა, საფავრო ნიშნები, საფირმო სახელწოფებები, საფეტრო უფლებები და ა.შ., რომელთა შემოწმებისას აუღიტში ბუღალტრული აღრიცხვის და ფილირიბულების შესახებ წონატრული მასალების გარდა უნდა იყენებდეს მათ შესახებ ყველა საკანონმდებლო მასალებს.

აუღიტში უნდა შეანაღმოს აგრეფე ის ლოკუმენტები, რომლებიც აფასდრებენ საწარმოს უფლებას ინტელექტუალური საკუთრების შესაბამის აქტებზე. ამისაფვის ლოკუმენტები რომლებიც აფასტრებენ მოვერული ობიექტის შექმნას, ხელშეწოლებს, სალიცენზიო შეთანხმებებს და სხვა.

არანატერიალური აქტივების აღრიცხვის, ცვეთის და დინამიკის შეფასები ეფოლოკას ბევრი საერო აქვს მირითაჲ საშუალებებთან.

აუღიტში შეინწავლის მირითაჲი საშუალებებისა და არამატერიალური აქტივების შექმნის, უსასყიდლო მიღებას და სხვა ოპერაციების აღრიცხვასა

და ანგარიშგებაში ასახვის, გადაღების ინტენსივობის სისწორეს და სხვა. ამასთან განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს მათზე მიღება-ჩაბარების აქტებს, ცეფოს დარიცხვის სისწორეს (შესაბამისად ნორმატივების მისადაგებას), კაპიტალური რეზონტის ჩაბარების ბარჯებში გატარებას.

აუდიტორი საწარმოო მართავის შესამოწმებლად მიმართავს ბალანსის აქტივის II განაყოფს "მარაგები და დანახარჯები". ზეისწავლის რა შესაბამისი მუხლების უზუსტობასა და მათ გლობალ მთავარ დავდარში და პუბლიკირულ აღრიცხვის რეგისტრებში მოცემულ მასალებთან. ამასთან უნდა განივილინოს ხენონმატიული (ხელმეტი, მეტობა, არალიკვილურობა) საწარმოო მართავის წარმოქმნის მიზეზები, ამასთან უნდა შემოწმდეს მატერიალური ფასეულობების შემოსავალში აღების ღრულობისა და სისრულის აღრიცხვა.

ბალანსში განსჯადებული ფულადი საკულებების მოძრაობის ამსახველი ოპერაციები უნდა შემოწმდეს. ნორმატიული ღრუმენტიების შესაბამისად, რმელთა საფუძველზე რეკლირება სადაროს და ბანკის ოპერაციები.

შემოწმებელი ერთმანეთს უდარებს რა საბალანსო მუხლების მონაყენებს შესაბამისი ანგარიშ-ს- დავდარის მონაცემს, დავდარში ჩანაყერების გაყეობის წესს და შესრულებული ოპერაციების კანონიერებას აღატარებს ნარევენების უზუსტობას. საბანკო ღრუმენტიები უნდა შემოწმდეს არსებობა და ამის საფუძველზე დავგინდეს, ხომ არა აქვს ადგილი ავანსებისა და გაუასახავების არასწორად ჩარიცხვის ფაქტებს უსაქონლო ანგარიშებზე და სხვა უკანონო ოპერაციებს.

კრედიტებისა და სესხების ბალანსის მუხლების აუდიტის შემთხვევაში ხავიროა შესწავლილ იქნას რაბეუნად სწორა და ღრუდად გამოიყენებთან ისინი და რაბეუნად უზუსტობა ნაბო მოძრაობის (მიმოქვეყის) ღრუმენტიაცია, ამასთან კანონიერად გამოიყენებთან ლუ არა ? ანკის რეკები საგადასახავ დავალებები.

აუდიტორი აუცილებლად უნდა ამოწმებდეს ბალანსში ჩაყერილ ანგარიშსწორებასა და ვადლებულებების მარვენებლების სისწორეს საგადასახავო ღისციპკინის დაცვის ნორმატიული ღრუმენტიების შე' აბარისა და შეუდაროს ანბ-

დებურა და სინთეზური აღრიცხვის ჩანაწერებს.

აუღიჭირმა მიღიანად უნდა შეამოწმოს საავანსო ანგარიშები მათი ხან-
ხმდები ღოკუმენტიების გაფორმებისა და უტყუარობის სისწორე, დანახარჯე-
ბის ზომების უტყუარობა და ღოკუმენების სისწორე.

აუღიჭირმა ყურადღებით უნდა შეისწავლოს ბიუჯეტთან ანგარიშსწორება
და ბიუჯეტგარეშე გაღასახლელების ანგარიშსწორება. დაეხმაროს ბუღალტერს
გაღასახლელების გაანგარიშებაში მათ სწორად გატარებაში და ბალანსში
განზოგადებაში საჭიროების შემთხვევაში შესწორების შეტანაში. ყურადღება
უნდა მიაქციოს გაღასახლელების გაანგარიშების წესს, განაკვეთებისა და
ვალების ღირებულებას და მისი გაფახვის წყაროს და შედაროს ბუღალტრული აღ-
რიცხვის შესაბამის ანგარიშებს, ამასთან ყურადღების ცენტრში უნდა აქონ-
დეს საწარმოს ქონებაზე გაღასახლელების გაანგარიშებისა და აღრიცხვის სის-
წორე.

ბალანსში წარვსენები მოგება ზარდის სიიწორის შემოწმებისას საჭი-
როა დახეხსტავს შემოსავლებისა და მოგების სტრუქტურა, შეფასდეს რეალი-
ზაციის და რეალიზაციის გარეშე საქმიანობის შედეგების სწორი გატარე-
ბა, შესაბამისად განისაზღვროს მოგების სიდიდის გამოყვანის უტყუარობა
და მისი განაწილება, ხოლო შედეგები შეფასდეს ნორმატიულ აქტებს (მა-
სალებს) და შესაბამისად გაეცდეს დასკვნები მოგებაზე აღრიცხვის სი-
სწორეზე.

ბალანსის ყველა ცალკეული და ზოგადი ნების ჩანაწერის სისწორი-
სა და უტყუარობის დასადაგნად საჭიროა გვი შეუდარდეს მავდარ ღავ-
ზრის ჩანაწერს, უტყუარ ანგარიშს და პირველადი ღოკუმენტის
მარვენებდეს, ხოლო უნდა შესაბამებოდეს საკანონმდებლო და ნორმატიუ-
ლი აქტები ურთობეს შესატყვისი თებრაციის შესრულებაზე.

აუღიჭირმა სადგომობის დამავრების თობაზე საქარვედლოს რესპუ-
ბლიკის კანონის აუღიჭირული საქმიანობის შესახებ მე-18 მუხლი მიუთი-
ებდს, რომ აუღიჭირის (აუღიჭირული ღირმის) მიერ ხელშეკრულების პი-
რობების შესრულება ურთიერთ აუღიჭირული დასკვნის მიღება-ჩაბარების
აქტივ აუღიჭირულ დასკვნის ავგენენ შესაბამისი ღირმით და დამოწმებენ

თუ შეგვიძლება დავიწყებთ პირველადი დოკუმენტებიდან, მაშინ სავსებით
 ჯერ დახედოვს ამერიკის სწორად არის თუ არა შესაბამისი განკარგულება
 ხოლო შემდეგ კი განკარგულების დიდიდან და კრედიტის მონაცემები (ან საპროგრეს-
 ბის დიდიდან ნაბიჯები) შესაბამისად არის თუ არა ბალანსის აქტივის (ა, და
 პასივის (პ) მუხლებში შეტანილი (განსაკუთრებული).

ბალანსის სისწორის შემოწმების და აღრიცხვის რაგბების
 სქემა

ს. მელი #12.

ამერიკის (ანგარიშების) დასაბუთება	ანგარიშების ნომერი (ნიშნა)	ბალანსის განმარტება	
		აქტივი (ა)	პასივი (პ)
პირდაპირი აქტივები, მათ- შიც სავსებები	04.01	ა	
ფულადი	02.05.13		ბ
დავალებები	06-08	ა	
პროცენტები	09	ა	
მარაგები	10.11.12	ა	
გადასახადები	15	ა	
გადასახადების წარმოება	14.19	ა	3
მონაცემი პერიოდის ხარჯები	20-30	ა	
	31, 37	ა	
მონაცემი, სატარი, სავა-	40-45	ა	
ფასების წანამები	42	ა	3
რეალიზაცია			
სავალი განკარგულები	46-48	ა	
განკარგულებები მათ-			
წოდებულებანი მოგარელებანი	50-58	ა	
ბიუჯეტური და ა.შ.	60-79	ა	
-----	80, 84, 87	-	3
-----	69, 70		
	85, 88, 75	ა	
მაგება მონაცემი პერიოდის	76, 78, 79	ა	3
შემოსულები	80-83	-	3
ზარალი მაგების განაწილება	80, 87	ა	
განაკლებები, გადასახადები და ა.შ.	84	ა	

შ ი ნ ა ა ტ ს ი

წინასიტყვაობა.....	3
1. საბაზრო ეკონომიკის შესაბამისი სამეურნეო-საფინანსო საკმარისების საინფორმაციო ანგარიშგება.....	5
2. საანგარიშგებო ზუღაღტრული ბალანსის დამასიამება...	12
3. სამეურნეო სუბიექტის ქონებისა და მისი წარმოქმნის წყაროების ანალიზი.....	29
4. ფინანსური მდგომარეობის შეფასება და ფინანსური საშუალებების ანალიზი.....	40
5. ბალანსის აუდიტი	52

ტექნიკური რედაქტორი ვ.მამრიკიშვილი

კორექტორი მ.გეგია

საატვიკო საზოგადოება "მარგალიტი"

ფასი სახელმეკრულები.

издатель Эдуард Григорьевич

КАК ЧИТАТЬ БАЛАНС, ПРОВОДИТЬ АНАЛИЗ И АУДИТ

/на грузинском языке/

Тбилиси - 1997 г.